

Да ўвагі!
Хто хоча
набыць газету
ў офісе рэдакцыі —
чакаем!

Народная Воля

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...

Якуб КОЛАС

АКТУАЛІІ

Светлана
КАЛИНКИНА

Мы ждем перемен

Итальянский певец Рикардо Фольи после выступления на гала-концерте в честь белорусского Дня Независимости не смог скрыть удивления. «Не понимаю», — сказал он по-русски, не доверив своим эмоциям, не делаясь ни с кем. Такого праздника в стране еще не было.

Выступление главы государства на параде в честь Дня Независимости впервые не было встречено бурными аплодисментами. Программная речь закончилась, и прозвучали только жиденькие хлопки.

Журналисты потом нашли их «авторов». Оказалось, что хлопали члены БРСМ. Хлопали и... боялись. «Все потрясающе, все замечательно! — поделились они своими эмоциями. — Но некоторые боятся хлопать. Потому что наказания могут быть. Все напуганы всем... Даже страшно».

Вечером на гала-концерте, на котором впервые не присутствовал Александр Лукашенко, зрители тоже боялись хлопать. «Аплодисменты! Давайте будем аплодировать!» — призывает ведущие со сцены. «Где ваши руки?!» — кричали в микрофон артисты. Но заканчивалась песня, а зрители почти не хлопали. Только смотрят друг на друга и улыбаются.

«Не понимаю!» — в сердцах высказался Рикардо Фольи.

Никто не понимает, почему в нашей стране теперь нельзя хлопать. Но, оказывается, нельзя. Это расценивается как проявление оппозиционности, и очень велика вероятность, что хлопающего выведут под руки люди в штатском.

Причем выведут — мягко сказано. Изобьют, жестко загрузят в автозак, потом обвинят в том, что ругался матом. Сотни людей по всей стране были задержаны 3 июля только за то, что... хлопали. А матом как раз ругались задержанные и те, кто их задерживал. Это зафиксировано на видео, которое в большом количестве выложено в интернете. Но власть настолько боится и таких аплодисментов, и такого молчания, что устроила праздник, который СМИ всего мира называют «ужасным», «жутким», «жестоким». Белорусы молчат, но уже молчат неправильно.

В знак солидарности с этими молчаливыми акциями белорусов в День Независимости хлопали активисты в Киеве. В Москве, в вечернем эфире программы НТВ «Центральное телевидение», в знак солидарности с нами аплодировала вся студия. Без лишнего слов, без личных комментариев. Потому что в такой дикой

ситуации они уже просто не нужны. И еще звучала песня Виктора Цоя «Мы ждем перемен». По иронии судьбы именно эта песня приблизительно в то же время, когда шла программа, раздавалась из дорожки переводчика. В этот день никто ничего не понимал. Такого праздника в стране еще не было.

Машину утащили вместе с пассажирами.

Петь нельзя! Думать нельзя! Слово «перемены» — изъять из лексикона! Если в стране хлопать нельзя, если нельзя выйти на улицу и молчать — это признак вырождения власти. Это признаки деградации появились у нас у всех, у всех народов принято, чтобы главный удар принимали отцы. Так правильно. Это нормальное свойство нормального человека — стремиться защитить своих детей, оградить от неприятностей, принять удар на себя. Но белорусы настолько осторожные и паникующие, что наши дети уже не могут этого терпеть.

У нас хорошие дети. Они с принципами. Они со своим мнением. Они с чувством собственного достоинства. А мы? Мы очень умные, когда ругаемся с продавцами в магазине из-за высоких цен. Или споря с телевизором, потому что уже невозможно спокойно смотреть эти сказки про счастливую жизнь. А вот выйти на улицу и хотя бы помолчать большинству страшно.

Каждый народ достоин своей власти. Это правило, которое нельзя опровергнуть. Но наши дети смелее нас, лучше нас, достойнее нас. И поэтому перемены будут.

...Если бы в Беларуси было свободное телевидение, эти кадры не позволили бы спокойно уснуть миллионным людям. Всем, у кого есть сердце. У кого есть совесть. Всем, кому в детстве читали добрые книжки. Всем, кому нравились сказки, в которых добро всегда побеждает зло. Хрупкая маленькая девушка просто повисла на шее у парня, которого люди в штатском пытаются забрать в автозак. Профессионалы мордобоя просто не могут расцепить ее руки. И тогда поднимают обоих. Их несут в автозак. Они не кричат, не ругаются, не спорят. Но все равно не отпускают друг друга.

Перемены требуют наши сердца,
Перемены требуют наши глаза.
В нашем смехе,
и в наших слезах,
и в пульсации вен —
Перемены!
Мы ждем перемен!

Мінск, 3 ліпеня 2011 года,
праспект Пераможцаў

Мінск, 3 ліпеня 2011 года,
Прывакзальная плошча

Такога канцэрта мы яшчэ не бачылі

Выканаўцы і гледачы гала-канцэрта «Свет вішчу Беларусь» на доўга запамінаць гэтае відэа. Такага канцэрта мы сапраўды яшчэ не бачылі. Вядучыя, анансуючы выступ чарговага выканаўцы, з усіх сіл налягалі, каб «завесці» публіку. Але ўсё дарэмна. Людзі моўчкі глядзелі і амаль ніякіх рэакцый: ні перад выступам, ні пасля. Пры гэтым усім усё было зразумела. Зоркі беларускай эстрады ведалі сітуацыю, а вась італьянца Рыкарда Фольі было па-чалавечы шкада...

Яшчэ да канцэрта, як толькі гримёрны першы зал фееверку, у натоўпе захопленых дзяўчат раздалі воплескі. Адна з сябровак гучна крыкнула: «Девочки!!! Не хлопайте!!! А то нас всех задержат!!!» З усіх бакоў пачуўся рогат. Журналісты, калі стаялі ў чаргах на асабісты дагляд, толькі і чулі размовы пра тое, як затрымлівалі людзей на Прывакзальнай плошчы. Маладая людзі паказвалі адзін аднаму здымкі. Што ж, міліцыя і спецслужбы зададу выканалі: апладысмантаў не было. Але гэтак

«маўчанне ягнят» было, бадай, яшчэ горш за маўклівую акцыю. Людзей на святочным канцэрте было значна менш, чым у мінулыя гады. Да стэлы прапуквалі толькі тых, хто меў запрашальнік, і то не адрозна. Шчасліўцам трэба было прайсці яшчэ адзін дагляд. Астатнія павінны былі заставацца за дарогай і глядзець адтуль на экран. Можна, таму людзі калонамі пайшлі на прыпынкі, не чакаючы заканчэння канцэрта. Вось такое незабыўнае свята.

Любоў ЛУНЁВА.

Паслы краін Еўрапейскага Саюза на ваенным парадзе не прысутнічалі

Хто з прадстаўнікоў замежных дыпматскаў быў 3 ліпеня на праспекце Пераможцаў?

— Паслы краін Еўрасаюза на ваенным парадзе не прысутнічалі. Не ўсе, але некаторыя кіраўнікі еўрапейскіх дыпматскаў былі падчас ускладання вянок і кветак да манумента Перамогі ўвечары 2 ліпеня, — паведамілі нам у адной з дыпматскаў краін ЕС у Мінску.

Не было на ваенным парадзе 3 ліпеня і Часовага Паверанага ў справах ЗША ў Беларусі Майкла Скэнлана, а таксама Часовага Паверанага ў справах Японіі Іёці Мацудзакі. Амерыканскі і японскі дыпматы прысутнічалі толькі на цырымоніі ўскладання кветак на плошчы Перамогі 2 ліпеня. Аднак запрашэнні на ваенны парад прынялі прадстаўнікі іншых

дыпматычных місій у Беларусі, напрыклад, паслы краін СНД. 3 ліпеня на ваенным парадзе ў беларускай сталіцы прысутнічалі пасол Расіі Аляксандр Сурыкаў, Часовы Павераны ў справах Украіны ў Беларусі Аляксандр Сасюра, пасол Арменіі Армен Хачатран, пасол

Казахстана Анатолій Смірноў, пасол Малдовы Георгій Хіаэрэ і іншыя. Таксама на мерапрыемствах кіраўнікі дыпматскаў В'етнама, Венесуэлы, Індыі і іншых краін, акрэдытаваных у Беларусі.

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

Віншаванні з Днём Незалежнасці на імя Аляксандра Лукашэнкі даслаў кіраўнікі 15 краін. У паведамленні прэс-службы беларускага кіраўніцтва адзначаецца: «Віншавальныя пасланы паступілі ў тым ліку ад Дзяржаўнага сакратара ААН, Старшыні Кітайскай Народнай Рэспублікі, прэзідэнтаў Расіі, Казахстана, Азербайджана, Туркменістана, Сірыі, Індыі, Балгарыі, Партугаліі, Рэспублікі Карэя. Таксама віншаванні паступілі ад лідараў Малдовы, Кубы, Палесціны, Омана, Саудаўскай Аравіі».

У Мінску масава кідалі ў варанкі людзей, якія прыйшлі на Прывакзальную плошчу, каб пад апладысменты моўчкі выказаць пратэст супраць палітыкі рэжыму

У 19.00 на плошчы ля Цэнтральнага чыгуначнага вакзала пачалі збірацца людзі. Да гэтага часу тут ужо з'явілася незлічона колькасць супрацоўнікаў міліцыі і спецслужб. Выхадзі з метро і падземнага пераходу былі заблакаваны. Уздольныя акцыі пачалі масава затрымліваць людзей у цывільным. Пры гэтым яны не прадстаўлялі і не прад'явілі ніякіх дакументаў. То ў адным месцы, то ў другім узніклі «бавяныя сітуацыі». Людзі аказвалі супраціўленне гвалтоўным захопам, якія чынілі ахоўнікі рэжыму.

Чуваць былі выкрыкі: «Міліцыя!!! Бандыты нападаюць на людзей!!!» Некалкі спецазначыў падышлі да лавак, на якіх сядзелі жанчыны сталага ўзросту. «А ну, давайце отсюда, быстро! Тут сидеть нельзя!» Жанчыны запытае: «А вы хто, а што здарылася? У мяне квіток на цягнік. Вось я тут чакаю на вуліцы». У адказ: «Тут ідзе спецамеропрыяцце». «Якое?» «Какое! Свістят і хлопаюць». Трэба было бачыць рэакцыю гэтых жанчын. Але спрачэцца сабе даражэй. Яшчэ на цягнік спознілася.

На Прывакзальнай сабралася столькі сілавога начальства, што можна было падумаць пра глабальную эвакуацыю насельніцтва, а не пра дробную маўклівую акцыю.

Іх падначаленыя гатовыя на ўсё. Ігар Яўсееў, які яшчэ падчас службы ў Цэнтральным РУУС вызначыўся сваімі рэзкімі падзвігамі, кінуўся на мужчыну, у якога на плячах быў маленькі сыночак. Гэта відэафрама, сапраўды, вытрымае не кожны. Людзі кінуліся бараніць сямя. «Што вы робіце! Дзіця малое!» Малы так напалохаўся, што збяяў, глядзеў ва ўсе вочы і нават не плакаў. Затое праз дарогу маладая мама не магла супакоіць пяцігадоваму дзяўчынку. Выйшлі з крамы і трапілі ў эпіцэнтр. Вакол брутальна цягнуць людзей, праз дарогу напад на тату з малым, пры гэтым кіроўчы сігна-

ль. Жанчына пачала крычаць: «Што вы робіце!!! За нашы ж грошы, за нашы падаткі і кідаецеся на людзей!!!» Адна з спецазначыў падскокчыў да яе, дзяўчынка адрэз залпакала ва ўвесь голас. Людзі кінуліся на дапамогу жанчыне. Невялікая перамога. Спецназавец адступіў.

Журналісты па-ранейшаму напружваюць міліцыянтаў. Пасля няўдалага нападу на мужчыну Яўсееў выхаліў з рук журналісткі Радзій Свабоды Галіны Абакунчык відэакамеру... І зноў канфуз: мала таго, што не змог сцерці запіс, дык яшчэ запісаў на камеру свае размовы з падначаленымі, з нецэн-

зурнай лаянкай, натуральна. Наведвальнікі інтэрнэту, якія раней не мелі ўяўлення аб тым, як размаўляюць паміж сабой міліцыянеры, змаглі папоўніць прабел.

Усяго на Прывакзальнай плошчы было затрымана больш за 100 чалавек. У аўтазакх апынуўся шэраг журналістаў, якія знаходзіліся пры выкананні прафесійных абавязкаў. Усяго па краіне ў надзелю зняволення падвергліся некалькі соцень чалавек. Пры затрыманні многіх жорстка збівалі. Як сведчаць удзельнікі мінскай акцыі, быў выкарыстаны нават слэзатэчывы газ!

РЕЗОНАНС

ОГП призывает Кулешова уйти в отставку

Политсовет Объединенной гражданской партии сделал политическое заявление по факту массовых задержаний граждан 3 июля в различных регионах Беларуси.

В документе говорится, что «в истории силовиков в гражданском строении настоящие сафари на людей. Охотились на мирных граждан, которые не нарушали ни закон, ни общественный

порядок. При этом десятки людей были избиты и незаконно задержаны. После таких карательных операций в цивилизованных странах министры внутренних

дел как минимум уходят в отставку, а иногда попадают и на скамью подсудимых». Политсовет ОГП предложил генералу Кулешову «не позорить мундир и добровольно уйти в от-

ставку». В заявлении также содержится призыв к сотрудникам правоохранительных органов «воздержаться от выполнения приказов, которые нарушают Конституцию».

ОСОБОЕ МНЕНИЕ

Иначе быть не может!

Давно замечено: умные мысли чаще всего рождаются на свежем воздухе. Вот уехал Валерий Костка из Минска в деревню, занялся пчелами — и сколько статей написал! И не каких-нибудь, а концептуальных, с глубоким научным анализом, раздумьями, которые заставляют задуматься любого, кого волнует сегодняшний и завтрашний день Беларуси.

На минувшей неделе в редакции "Народной Воли" появилась очередная статья В.Костки — "Все будет так, как должно быть, даже если будет иначе". Как отмечает автор, "это попытка переосмысления происходящего, и не только в нашей стране, именно через призму вмешательства субъективных желаний в объективные законы общественных отношений". С полным текстом статьи вы, уважаемые читатели, можете ознакомиться на сайте "Народной Воли" www.nv-online.info, а сейчас вашему вниманию — ее заключительная глава "Иначе быть не может!"

внимание от насущных проблем. Так же как и экономическими программами демократии в условиях диктатуры.

Что на выходе? К чему должны прийти? Прийти должны к нашему главному, объективному и Основному закону. А начинается Конституция Республики Беларусь словами: "Мы, народ Республики Беларусь...". Осознаем, что мы — народ, значит, в Беларусь придет народовластие, т.е. демократия. Значит, права, свободы и законные интересы станут приоритетными и восторжествует верховенство Закона. Народ, осознав себя народом, восстановит историческую память, заговорит на национальном, т.е. на народном, родном языке, вернет исторические символы, будет развивать национальные традиции, обычаи, культуру, пойдет на реформы в экономике. Одним словом, все станет так, как и должно быть. Это объективно. Иначе быть не может!

Валерий КОСТКА, бывший подполковник КГБ.

Премия имя Браніслава Герэмека была ўручана Уладзіміру Някляеву на Саміце дэмакратычных супольнасцяў, які адбыўся ў Вільнюсе. Прафесар Герэмак — былы міністр замежных спраў Польшчы, адзін з стваральнікаў "Салідарнасці", блізкай папалічкі Леха Валенсы. Ён заўсёды выступаў за ясны і жорсткі падыход да рэформ, які лічыў няздольным да рэфармавання. Прэміяй у асобе Някляева ўганараваны ўсе тыя, хто знайшоў у сабе сілы сказаць такому рэжыму "Не!". "Паказальна тое, што прэмія імя Герэмека ўручаецца за дасягненні ў галіне дэмакратыі. — сказаў Уладзімір Някляев. — Я ўспрымаю прэмію як жэст разумення, салідарнасці і прызнання ўсяго таго, што мы рабілі ўвесь мінулы год. Я асабліва хачу падкрэсліць, што гэта прэмія не асабіста мне, а ўсім нам, тым, хто змагаецца ў гэтай краіне за свабоду, тым, хто зараз у турмах. Еўропа кажэ нам: трымайся, Беларусь, мы з табой! Вельмі важным фактам, што прэмія прысуджана менавіта цяпер, калі падтрымка Еўропы для беларускай апазіцыі асабліва важная."

После 19 декабря вариантов развития событий осталось не много. Финишная прямая. Крах диктатуры в данном виде, в данной конструкции неизбежен. Как говорил когда-то известный политик Геннадий Карпенко, Беларусь стоит накануне выбора. Выбора не личности, выбора не лидера, а выбора между диктатурой и демократией.

Варианты диктатуры. Диктатура на политической доске Беларуси повторяет ферзевый гамбит 1994 года. Жертвует "ферзя", диктатура сохраняет шансы и свои позиции у власти. Вариант имеет право на существование. Во-первых, в нынешней властной команде есть "гроссмейстеры", которые имеют опыт подобных гамбитов в старой команде. (Гамбит в переводе с французского — дать подножку). Во-вторых, в прессу уже брошена эта идея из уст уважаемых политологов. Речь идет о неких таинственных двух-трех высокопоставленных чиновниках из нынешней команды (безусловно, они хорошие и взгляды их демократические), которые могли бы своим согласием "порулить" ослепивший белорусский народ. Такой красивый эмоциональный вариант, когда все доволны (за исключением, конечно, "ферзя"). Бюрократия у власти, народ в левтаргическом сне надежд и чая-

нию на светлое будущее (пока очередная ночь диктатуры за окном). Этот вариант возможен, если народ в большинстве своем не осознал себя народом и не осознал себя первоисточником власти. Если идеи демократии овладели умами граждан и востребованы, то у диктатуры при любых "гамбитах" и вариантах шансов нет. Объективно народ — первоисточник власти. Второй вариант. "Ферзь" не допускает, чтобы "пешки" заняли его место. Результат такой партии тоже прогнозируемый. "Ферзь" уходит вместе со своими ключевыми фигурами. И основных путей ухода тоже два. Диктаторский, т.е. волевой. Жесткий, кровавый, плохой для всех. Это будет последней ошибкой диктатуры. Жесткие действия еще больше разогреют протест граждан внутри страны, еще больше просветлят сознание народа и вызовут не только санкции и резолюции мировой демократии, но и действенные интересы граждан. Сценарий Румынии, Югославии, Ирака, Ливии. Причем протест граждан не стоит выдавать за причину жестких действий. Как раз протест граждан — это следствие жестких мер власти. Следует помнить, что власть все по Конституции Республики Беларусь должна принадлежать

народу. И все жесткие действия против народа — это не что иное, как удержание власти незаконным путем. Следует помнить не только тем, кто в штабе отдает приказы, но и тем, кто в окопах их выполняет. Демократический, т.е. договорной, компромиссный. Это самый лучший для всех сторон вариант при всех нюансах. Уплет накал страстей. Нет злости. Нет мести. А главное, нет крови и жертв. Эмоции гаснут, просыпается разум. Идет поиск компромисса с учетом интересов всех. Подчеркиваю — ВСЕХ. Непременным условием такого варианта должно быть осознание диктатурой своей неправоты, своих ошибок и готовность мирным путем, путем демократических выборов (честных, прозрачных, открытых) передать власть народу. Причем предложение о начале переговоров должно исходить от власти с готовностью выполнить вышеизложенное условие. Демократия всегда готова искать компромисс и договариваться. Те оппозиционеры, которые предлагают переговоры с властью, не обозначая предмета переговоров и условий, а просто в обмен на освобождение политзаключенных, как мне представляется, лукавят. Переговоры ни о чем превратятся в затыжку времени, создадут иллюзию начала

каких-то демократических процессов и ничего по существу не дадут. А политзаключенных власть выпустит. У нее просто нет других вариантов. К ним приковано внимание всей мировой демократии, и чем больше они сидят, тем больше проблем возникает у власти и так в не очень простое для нее время. Лукавят и те оппозиционеры, которые не решив главной задачи — перехода на объективные законы демократии, разрабатывают всевозможные стратегии-2012, -2013 и т.д. Пока не решен вопрос о демократическом законе по проведению выборов, все эти стратегии можно засунуть в стол и не отвлекать

ИЗ ЛИЧНОГО ДЕЛА

Валерия Костко пригласили в военную контрразведку после службы в армии. Окончив курсы в Новосибирске, он вернулся в Беларусь, служил в Станьковском старшим опером. Затем сотруднику КГБ поступило предложение: перейти в разведку. На два года Костко уехал на учебу в Ташкент, где старательно изучал язык пушту — один из двух афганских языков.

В 1992 году 8 сентября Валерий Костко вместе с другими офицерами принимал на площади Независимости присягу на верность Беларуси. "Василь Быков, который там присутствовал, подписал мне книгу", — с гордостью говорит бывший подполковник КГБ. В 1990 году стал депутатом Минского областного Совета депутатов, где вошел во фракцию оппозиции. "Познакомился в то время практически со всем Верховным Советом XII созыва, включая Александра Григорьевича Лукашенко. Я тогда его Сашей называл, он меня Валерой", — говорит Костко.

Из КГБ ушел в 1993 году. "Написал рапорт. Я тогда был старшим юристом-консультантом у зампреда КГБ Валерия Кеза, и тот мне посоветовал: уходи, будешь нормальным человеком, иначе тебя сожрут", — говорил Костко. — В рапорте я написал, что не согласен с политической изгнания из органов военной контрразведки национальных кадров". Был помощником заместителя председателя Верховного Совета Геннадия Карпенко. Последние годы занимается фермерством и пчеловодством.

400 миллиардов на «Дажынкi»

Свыше 400 миллиардов белорусских рублей уже затрачено на подготовку Молодечно к фестивалю-ярмарке тружеников села «Дажынкi-2011». Об этом сообщил председатель Миноблисполкома Борис Батура. Всего на эти цели планируется направить около 700 миллиардов белорусских рублей.

У Нацбанка курс доллара зніжаецца

Парадокс! У той час, калі ў абменных пунктах людзі па-ранейшаму не могуць свабодна купіць валюту, а на "чорным" рынку валютны курс прыкладна на тысячу рублёў большы, чым афіцыйны, Нацыянальны банк Беларусі на 5 ліпеня знізіў афіцыйны курс доллара ЗША на 4 рублі — да 4938 рублёў. Магчыма, недзе попыт на валюту зменшыўся, а прапановы павялічыліся, вось і пайшло невялікае зніжэнне, — тлумачыць сітуацыю экс-старшыня Нацыянальнага банка Беларусі Станіслаў БАГДАНКЕВІЧ. — Праўда, не зусім зразумела, наколькі гэта адпавядае таму, што ў "абменніках" людзі ця сталі ў чэргах, так і працягваюць стаяць. Чаму тады вы не можаце нармалізаваць гэты рынак, калі сітуацыя стабілізуецца? Каб паздэкавацца з грамадзян? Калі на самай справе валюты дастаткова і нават ідзе зніжэнне курса, то забяспечце наяўнай валютай камерцыйныя банкі.

С начала года Нацбанк девальвировал рубль на 75%

Стоимость корзины иностранных валют (доллар США, евро и российский рубль) на 1 июля 2011 года составила 1845,81 белорусского рубля, что соответствует девальвации белорусского рубля на 75,01% по сравнению с 31 декабря 2010 года, сообщается на сайте Национального банка. По отношению к доллару США наш рубль обесценился на 64,83% (до 4945 рублей за 1 доллар), к евро — на 80,44% (7168,27 рубля за 1 евро), к российскому рублю — на 80,22% (до 177,41 белорусского рубля за 1 российский).

Пад бокам прэзідэнцкай рэзідэнцыі — клаака...

Надоечы тэлефануе знаёмы музыкант (член творчага саюза, вядомы на Беларусі выканаўца) і кажа: "Хочаш пабачыць самы грандыёзны ў краіне помнік безгаспадарчасці?.." Зайнтрыгаваў, вядома, "Ці далёка той "помнік?" — пытаю. "Ды не, — супакойвае, — побач з Мінскам. Дакладней кажучы — побач з рэзідэнцыяй Лукашэнкі. У Астрашыцкім гарадку. Літаральна за якіх васьмат-дзесяцьсот крокаў... Не паверыш, там дзясяткі, можа, сотні мільёнаў грошай закапаны ў зямлю. Паедзем, экскурсію арганізую бясплатна."

Канечне, даю згоду, і мы кіруемся ў бок Астрашыцкіх Даўгінаўскіх тракт, Вячынскае вадасховішча, вясцэчка Даферэнцыя — знаёмыя месціны, цудоўныя краявіды. Пакуль ехалі, мой візаві абмяляваў карціну: гадоў сямнаццаць таму, як Лукашэнка і Кебич барукаліся за ўладу, Саюзу кампазітараў выдзелілі пляч зямлі паблізу Вячы. З якою мэтаю? Каб пабудавач на ёй Дом творчасці для самага беднага творчага саюза. Каб музыканты, кампазітары, педагогі маглі там спакойна тварыць, адпачываць, сустрэкацца, ладзіць вечарыны. Увогуле, такое практыкуюцца ў многіх краінах, а для нас гэта неабходнасць. Чаму? Музыцыраванне ў кватэры панельнага дома

нясе радасць і творчае задавальненне хіба што самому творцу, але ніяк не суседзям... Карачэй кажучы, тагачасная ўлада пайшла насустрач Саюзу: выдзелілі немалыя субсідыі, зачыталі і праект, знайшлі папраўчкі... і работа закіпела. Заклапі падмуркі васьмі дамюў у некалькі паверхаў, узвалі цагляныя сцены, падвалі камунікацыі, нават сваю воданепарную вежу — прычым жалезабетонную — зладзілі, абнеслі пляч бетоннай агародай... Але ж трэба такому здарыцца: улада змянілася і будоўлі прышоў... поўны трыдзят. Невядома, па чым загадзе, але будоўлю замарозілі. Надоўга. Відца, да тае пары, як у чарговы раз памя-

няшца ўлада. Але ж калі тое будзе, мо толькі аднаму Усывышняму і вядома... І вось мы на месцы. Сярод прылеска, побач з дачнымі паўкамамі "Сяброў" і "Атам" — высочная жалезабетонная агарода з каларовымі графіці. Ні варот, ні брамкі — адно чорны ўваход-лаз. Пранікаем у сярэдзіну "аб'екта". Хоць на дзвері і сонечна, але тут — поўны змрок. За паўтара дзесяцігоддзя хмыз вымахаў вышэй галавы, трава па пояс, павырасцілі і асіны з ельнікам, перапляліся кронамі на пакрычастых пагорках. Амаль навомацак ступаю на сцяжыну, якая (калі меркаваць па бетонных бардзюрах) павінна была быць цэнтральнай.

Але бардзюры невядома хто павыварочваў, на іх у таўшчыно далоні — мох... Па баках гэтай зарослай хмызняком "алеі" — чорнонацагляныя, паўразбураныя, з чорнымі праёмамі (замест вакон і дзвярэй) дамы... На імгненне мне здалася, што патрапіў у Чарнобыльскую зону, дзе поўнае запаленне па вядомай усім прычыне. Але ж гэта не зона... Прабіраемся — скрозь яліны і паўцінне — далей. Вось і першы дом: на два паверхі, з цакалем, нават з дахам. Але ўсё насцэж, бруд несусветны, цагла патрушчылася. Уваходжу ў чорны дзвярды праём і затыкаю нос ад смуроду: гіль, цівіль, вільгаць. Лесвіца паўразвалена, без поручняў, дол-

усланы камянюкамі, бітай цаглай. Не, падмацаць вышэй — небяспечна. Выходжу. Па правы бок янач адзін недабудаваны — ці то катэдж, ці то міні-гасціна... Карціна тая ж, калі не больш жалівая. Па-першае, у гэтай халабуды і даху няма. З-за таго, мусіць, цагляныя сцены ў падцёхах, сырыя, напалову вышчарбленыя. Такім і тынкоўка наўрад ці дапаможа. А ў сярэдзіне гэтае ж страхоціце, як і ў першай будыніне, — горы друзу, смецця, апароненых бутэлек з-пад гарэлкі, піва, іншых розных напояў, якія некалі і некаму прыносілі кайф сярод гэтых развалін. Калі б не гэты посуд, то маглі падацца, што ты ў нейкіх закінутых богах і людзьмі казематах... Тут і кіно можна здымаць. Пра ваіну... Але — працягваем экскурсію. На лястай выспе — самы вялікі дом, верагодна, тут мусілі збірацца музыканты, каб лашчыць слых чароўнымі мелодыямі — ля ўтульнага камэрнай залы, камяні і ўсяго астатняга — ушчэнт пакарабаныя сцены, разваленыя лесвіцы, мох на падаконніках і перакрыцця, а дах і наогул адсутнічае, адно стромкі фронтон падпірае сінё неба. Глобае месца! Сюды і заходзіць страшнавата — можна лёгка злавіць цагліну па кумпале.

Наўкол — аўгійныя канюшні... Шмат за сваю практыку набачыўся розных даўгабудуў, але такі "свінарнік" сустракаю ўпершыню. Караскаючыся да воданепарнай вежы, ледзь было не загрымеў у бетонны калодзеж — люк адкрыты, а там — на глыбіні — іржавыя вентілі, цаглышкі... І такіх люкаў на тэрыторыі шмат, на некаторых падчарбленыя. Такім і тынкоўка наўрад ці дапаможа. А ў сярэдзіне гэтае ж страхоціце, як і ў першай будыніне, — горы друзу, смецця, апароненых бутэлек з-пад гарэлкі, піва, іншых розных напояў, якія некалі і некаму прыносілі кайф сярод гэтых развалін. Калі б не гэты посуд, то маглі падацца, што ты ў нейкіх закінутых богах і людзьмі казематах... Тут і кіно можна здымаць. Пра ваіну... Але — працягваем экскурсію. На лястай выспе — самы вялікі дом, верагодна, тут мусілі збірацца музыканты, каб лашчыць слых чароўнымі мелодыямі — ля ўтульнага камэрнай залы, камяні і ўсяго астатняга — ушчэнт пакарабаныя сцены, разваленыя лесвіцы, мох на падаконніках і перакрыцця, а дах і наогул адсутнічае, адно стромкі фронтон падпірае сінё неба. Глобае месца! Сюды і заходзіць страшнавата — можна лёгка злавіць цагліну па кумпале.

Георгій ЧЫГР. Фота аўтара.

Однако и по этим курсам валюту в банках купить невозможно. А власти делают вид, что и кризиса нет и что валюта простым людям не нужна.

P.S. Намаганні сустрацца са старшынёй Саюза кампазітараў Ігарам Лучанком і распытаць, як так усё атрымалася, пакуль аказалася марным. Але факт застаецца фактам: плакалі мільёны, а магчыма, і мільярды рублёў народных грошай. Хто адкажа за такую злачыннасць?

ПРОГНОЗ

Высшее образование подорожает на 20 процентов?

«В июне Министерство образования проводит анализ прогноза стоимости платного обучения в вузах, подчиненных министерству, на 2011—2012 учебный год, — заявил БЕЛТА министр образования Сергей Маскевич. — В соответствии с прогнозом, вузы обещают увеличение стоимости платного обучения в среднем на 20% по отношению к действующей цене».

Любопытно, откуда такая сумма? Когда в начале этого года плата за обучение в высших учебных заведениях страны выросла почти на 30 процентов, объяснение этому было вроде бы логично: в стране накануне президентских выборов повысили зарплаты бюджетникам, в том числе и преподавательскому составу. Этот щедрый подарок властей вузы компенсировали за счет студентов-платников. Что теперь придется им компенсировать? Плату за энергоносители, использование материально-технической базы?

Что касается новых цен на образование, то после повышения они будут зашкаливать. Стоимость обучения на некоторых факультетах в БГУ, БГУУ, в Белорусском государственном

медуниверситете может достигнуть почти 8 миллионов рублей. Это если стоимость обучения повысится на 20%. Но кто сегодня может с уверенностью сказать, что эта прогнозируемая цифра — окончательная? Например, обучение в Белорусском государственном медицинском колледже по специальности «медико-реабилитационное дело» в этом учебном году стоило 2 миллиона 200 тысяч. Накануне нынешней вступительной кампании на сайте колледжа появилась информация: приблизительная стоимость обучения в 2011—2012 учебном году — 3 миллиона 600 тысяч. Т.е. обучение будет стоить более чем в полтора раза дороже. А это среднее специальное учебное заведение!

К СЛОВУ

Студентов-платников все больше

Каждый год на фоне увеличения стоимости обучения белорусские вузы увеличивают набор именно на платные отделения, сокращая соответственно прием на бюджет. И это происходит в стране, где Конституцией гарантировано право на бесплатное образование. Еще немного, и в первых курсах бюджетных отделений будет учиться в два раза меньше студентов, чем на отделениях платных. И для таких прогнозов есть убедительные основания. С 2006 года мы составляем таблицу, в которую после каждой вступительной кампании вносим итоговые данные приема в государственные вузы Беларуси. Вот как меняется в сторону увеличения число студентов-платников, принятых на первый курс университетов.

Год	Обучение за счет бюджетных средств (дневная и заочная форма)	платное обучение (дневная и заочная форма)
2006	31,4 тысячи человек	40,2 тысячи человек
2007	30,6 тысячи человек	44,5 тысячи человек
2008	31,0 тысячи человек	43,4 тысячи человек
2009	32,7 тысячи человек	46,5 тысячи человек
2010	33,9 тысячи человек	54,9 тысячи человек
2011 (планируемые цифры приема)	33 тысячи человек	57 тысяч человек

Ольга ГРИНЕВИЦКАЯ.

СЛЫШАЛИ?

Дети без присмотра — родителей накажут

Спасатели считают, что родители, которые оставляют своих детей без присмотра, нужно наказывать.

Например, в США родители рискуют получить штраф даже за то, что на десять минут оставили ребенка одного на автомобильной стоянке. «Мы склоняемся к тому, что и в нашей стране такая мера необходима», — заявил пресс-секретарь МЧС Виталий Новицкий.

«К сожалению, как показывала практика, чужие ошибки наших родителей ничему не учат. Сколько бы ни говорили, что за детьми нужно смотреть, сколько бы мы ни писали об этом, все равно из года в год приходится сталкиваться с одними и теми же проблемами. А раз убеждение не

действует, надо прибегать к наказанию. И это не только наша точка зрения. Сегодня уже подготовлен соответствующий документ, пока он находится на стадии обсуждения», — уточнил представитель МЧС.

Во-первых, необходимо опеделиваться с возрастом детей, которых нельзя оставлять одних, — три, пять или даже восемь лет. А во-вторых, найти адекватное наказание.

«На первый раз нужно предусмотреть штрафы», — считает Виталий Новицкий. — А если с ребенком произойдет несчастный случай во второй или, того хуже, в третий раз, то таких нерадивых пап и мам и вовсе стоит привлекать к уголовной ответственности».

«Федерация профсоюзов постоянно проводит мониторинг

цен. Сегодня уже не наблюдается такого серьезного роста стоимости продовольственных товаров, однако сказать, что цены не растут, пока невозможно», — отметил Леонид Козик.

В этой связи ФПБ также внесла предложение о необходимости принятия мер по укреплению ситуации, связанной с увеличением расходов семей к началу учебного года, для чего осуществить адресную материальную поддержку родителям, имеющим детей школьного возраста, в том числе установить льготное выделение учебников в учреждениях образования для малоимущих.

Все эти и некоторые другие предложения вошли в постановление

Пленума и резолюцию, которая будет направлена в Совет министров.

«Правительство уже сделало немало шагов в этом направлении. Был произведен перерасчет пенсий, ежеквартально пересматривается размер пособия семьям,

воспитывающим детей. Но все это не компенсирует те потери, которые понесли граждане в связи с резким ростом цен на товары и услуги, девальвацией белорусского рубля», — сказал председатель ФПБ.

В этой связи был высказан ряд предложений по усилению социальной защиты населения. «В частности, наряду с адресной социальной помощью незащищенным слоям населения с целью снятия социальной напряженности предлагается в ближайшее время не инициировать пересмотр тарифов на жилищно-коммунальные услуги, услуги городского транспорта, пригородных перевозок пассажиров», — информирует

СЛЫШАЛИ?

БМЗ готовят для продажи

Беларусь начинает акционирование Белорусского металлургического завода. Об этом сообщил журналистам первый вице-премьер Владимир Семашко.

«Мы готовы на любую форму сотрудничества. Либо инвестор придет на БМЗ, и мы такую команду дали — начинать процесс акционирования БМЗ. Чтобы мы всегда были готовы откликнуться на деловые предложения того или иного инвестора — мы начали процесс акционирования», — сказал Владимир Семашко.

Он отметил, что «в перспективе на БМЗ может прийти акционер, либо реализовать такой проект, как листопрокатное производство». «По сути, рядом с БМЗ надо построить еще один завод — можем создавать совместное предприятие, отдельно взятый проект, и скорее всего так и будет», — добавил первый вице-премьер.

Он напомнил, что на БМЗ планируется реализовать проект по производству горячекатаного листа. «Он должен пройти в два этапа: на первом этапе мы должны выйти на 700 тысяч тонн горячекатаного листа в год — это ровно столько, сколько надо сегодня для удовлетворения внутренней потребности Беларуси. Далее эти мощности будут удваиваться, для того чтобы еще экспортерный потенциал увеличить», — сказал Владимир Семашко.

Он также сообщил, что кроме итальянской компании Danieli Беларусь рассматривает и варианты сотрудничества с другими компаниями. «Меморандум — это еще не контракт и даже не проект контракта, но это намерение и одной, и другой стороны. Мы Danieli до сих пор рассматриваем как одного из потенциальных партнеров по этому проекту... Но мы работаем с целым рядом других компаний — и европейских, и российских, и мировых. Я вчера был на БМЗ, и мы обсуждали переговорный процесс, какие предложения есть от компании. Поставлена задача буквально через два месяца выйти уже на конкретику, и тогда все четко узнают, с кем мы будем далее работать по этому проекту», — сказал Семашко.

РЭЙТИНГ

Беларусь вырывает лидеры на инфляци

Па гэтым паказчыку краіна ўжо перасягнула леташняга чэмпіёна Венесуэлу.

Беларусь, якую скалаане эканамічны крызіс, выйдзе ў сусветныя лидеры па ўзроўні росту цен у першым паўгоддзі 2011 года. Аб гэтым паведамляе Reuters, аналізуючы словы міністра эканомікі краіны Мікалая Снапкова.

«Рост узроўню цен запаволіўся. Індэкс спажывецкіх коштаў у цэлым за паўгоддзе дадасць 33—34 працэнты», — адзначыў Снапков.

Як адзначае Reuters, у 2010 годзе самую высокую інфляцыю ў свеце прадаманствала Венесуэла, дзе кошы за год выраслі амаль на 30 працэнтаў. У 2011 годзе Міжнародны валютны фонд прагназуе інфляцыю ў Венесуэле прыкладна на тым жа ўзроўні. У красавіку прагназе на бягуны год фонд паставіў на першае месца па гэтым паказчыку, а другое месца пакінуў Манголія з 20 працэнтамі. Але Беларусь здзіўля экспертаў тым, што нечакана па гэтым прыкрасу паказчыку вырвалася наперад усіх у свеце.

«Взлетов без падений не бывает»

Елена ЛЕВЧЕНКО:

Баскетболистка сборной Беларуси Елена ЛЕВЧЕНКО рассказала «Народной Воле» о выступлении команды на чемпионате Европы в Польше, своей модельной карьере и будущих планах.

...Да, у нашей сборной не получилось на европейском первенстве войти в восьмерку сильнейших и завоевать путевку на Олимпиаду в Лондон. Да, не все матчи удалась. Но пуская в меня бросит камень, те, кто считает, что если девушки не старались сделать все возможное, чтобы победить. В спорте случается всякое. И на этом жизнь не заканчивается...

Конечно, получили не то, что хотели, — сожалеет Елена ЛЕВЧЕНКО. — Но знаете, как говорят? Забраться на вершину тяжело, удержаться на ней сложно. Хотелось завоевать лицензию на Олимпийские игры, побороться за медали... Нет результата — любой спортсмен будет недоволен. Но давайте посмотрим шире. Наша сборная, думаю, и так сделала немало для развития баскетбола в стране. А в спорте нет взлетов без падений.

Женская баскетбольная команда уже причисла болельщиков к стабильно высоким результатам...

Мы всегда на совесть делаем свое дело. Кто-то объективно оценивает наш труд, возмужают, находят и такие, но желал нам падения. Бог им судья. Но наши самые верные болельщики — это те, кто остается рядом и поддерживает как в минуты победы, так и при неудаче. Это как в жизни. Время и разные ситуации проверяют дружбу на прочность. Так что злые языки пускай сейчас наслаждаются. А вы поклонникам

хочу обратиться: «Простите нас. И не судите строго». Повторю, в спорте бывает всякое. Сейчас надо сделать работу над ошибками, чтобы не повторять их в будущем.

Какая игра для вас была самой тяжелой?

— Возможно, первый матч с Великобританией, хотя накануне некоторые и говорили: мол, эта команда — слаба, с ней можно даже не напрягаться. Но всегда психологически тяжело

играть со сборной, с которой раньше никогда не встречались. Тяжелыми были и проигрыши Литве, Турции. Турчанки сыграли очень хорошо, не так просто, как оказалось. С чешками, на мой взгляд, игра была практически равной, но где-то не «попали», как и на всем турнире.

Что, на ваш взгляд, мешало выиграть решающий матч у команды Турции?

— Мне кажется, не совсем хорошо отработала защита, и за это заплатили дорого. Да и в атаке не все получалось. Не пошли у нас броски на этом турнире, хотя в игре с Россией поймали какой-то кураж. Увы, этого оказалось мало. Удача что ли отвернулась...

После игры с турчанками?

— Матч закончился поздно ночью, настроение было на минусах. Да и какое может быть настроение, когда понимаешь, что все твои мечты, мечты команды улетучились? Начинаешь задумываться: что дальше, как? Вся сборная была в одинаковом состоянии, да и сегодня это еще свежая рана.

Как вам игралось в Польше при полуполуэтом трибунах?

— Честно говоря, я и не ожидала, что в Быдгоще, где мы

играли, будут полностью заполненные болельщиками дворцы. Это в Кракове, точно знаю, яблоку не было бы где упасть, но, наверное, первенство проводили специально в таких городах, где нужна популяризация баскетбола. Хотя по условиям проведения было никак. Питание, соревнований вопросов вообще не было никаких. Все на уровне. Да, на трибунах было не очень много людей, но приятно, что там присутствовали белорусские болельщики. Для нас эта немногочисленная «армия» была гораздо важнее битком забитого зала.

Чем сейчас будете заниматься?

— Здравоохранением. А как же карьера модели?

— Мне это нравится, но большую часть времени отдаю баскетболу, постоянно в разъездах. Может быть, буду участвовать в каких-то проектах, хотя, честно говоря, об этом пока серьезно не думала. Сейчас у меня на первом месте здоровье и отдых. Надо оклемаваться от полученной психологической травмы. Все планы надо пересматривать.

Думаю, в жизни есть огорчения и посерьезнее...

— Понятно, но все рано обидно. Из памяти же этого не вытравить.

Читал где-то, что вы коллекционируете сумочки. Из Польши что-нибудь привезли?

— Я — не коллекционер, хотя сумочек у меня действительно много. Но в Польше не было особо ни времени, ни желания на шопинг.

В конце прошлого года сборная поставила спортивным чиновникам ультиматум: если не будут созданы необходимые условия для работы, игроки оставляют за собой право отказаться от дальнейшего выступления за национальную команду. Все проблемы решены?

— Да, что-то делали в Министерстве спорта и в федерации, чтобы улучшить наши условия. Но, честно говоря, у нас в стране легко сказать, но трудно что-то сделать. Иногда сталкиваешься с такими проблемами... Медленно все решается, не так, как хотелось бы. Посмотрите хотя бы на ту же Россию или Польшу. Так что нельзя сказать, что сделано все, о чем мы просили, но что-то сделано. Впрочем, мы на этом не закичиваемся. Спасибо всем, кто помог.

Алесь СИВЫЙ.

ПО ПОВОДУ

Анатолий БУЯЛЬСКИЙ, главный тренер сборной Беларуси по баскетболу:

— Я думаю, что надо не опускать руки, а работать дальше, — отметил Анатолий Буяльский. — Мне кажется, ничего сверхъестественного не произошло. Надо дождаться следующего года и продолжить совершенствоваться. Трудно сказать с колес, что именно произошло с командой. Прежде всего, надо отметить, что вырвался класс всех команд. Все участники были подготовлены как никогда серьезно. Сейчас любой спорт, и баскетбол в том числе, превращается в индустрию, которая включает в себя титаническую работу, подготовку спортсменов и еще, кроме этого, огромный набор факторов, оказывающих непосредственное и косвенное влияние на

результат. И в наши дни почти невозможно выиграть что-то просто так, с наскака, как говорится, на ура... На этом чемпионате многие сильные команды остались за бортом плей-офф. Те же испанки, например. Мы стали девятыми в Европе, и это, в принципе, неплохо. Однако в последние годы мы сами привыкли, да и причисли

зрителей и журналистов к высоким результатам: даже четвертое место не особо котировалось. Но главное, что мы остаемся в элите женского баскетбола, и очень важно это не упустить. Я знаю только, что девочки сделали все, что могли. Они сражались и бились до последней минуты. Но в этом году просто не получилось.

АКТУАЛЬНО

Леонид КОЗИК, председатель Федерации профсоюзов Беларуси:

«Ненормально, когда банки официально заявляют о том, что не будут принимать оплату валютных кредитов в национальной валюте»

Официальные профсоюзы наконец-то высказались по поводу социально-экономической ситуации в стране.

Остановить рост цен за коммуналку и на образование

Правительство необходимо выработать отдельный план по увеличению доходов населения. Такая позиция была озвучена председателем Федерации профсоюзов Беларуси Леонидом КОЗИКОМ во время выступления на II Пленуме Совета ФПБ.

«Доходы граждан к концу 2011 года должны быть доведены до среднего уровня доходов 2010 года. При этом, безусловно, необо-

димо увязать рост доходов работников производственной сферы с адекватным ростом производительности труда», — сказал Леонид Козик.

Как сообщает пресс-служба ФПБ, с учетом сложившейся в стране экономической ситуации Федерация профсоюзов по итогам Пленума выработала и ряд других требований и предложений в адрес правительства. В частности, ФПБ предлагает рассмотреть вопрос о недопустимости роста цен на образовательные услуги, на услуги транспорта, жилищно-коммунальные услуги, на основные потребительские товары.

«Федерация профсоюзов постоянно проводит мониторинг

цен. Сегодня уже не наблюдается такого серьезного роста стоимости продовольственных товаров, однако сказать, что цены не растут, пока невозможно», — отметил Леонид Козик.

В этой связи ФПБ также внесла предложение о необходимости принятия мер по укреплению ситуации, связанной с увеличением расходов семей к началу учебного года, для чего осуществить адресную материальную поддержку родителям, имеющим детей школьного возраста, в том числе установить льготное выделение учебников в учреждениях образования для малоимущих.

Все эти и некоторые другие предложения вошли в постановление

Пленума и резолюцию, которая будет направлена в Совет министров.

«Правительство уже сделало немало шагов в этом направлении. Был произведен перерасчет пенсий, ежеквартально пересматривается размер пособия семьям,

воспитывающим детей. Но все это не компенсирует те потери, которые понесли граждане в связи с резким ростом цен на товары и услуги, девальвацией белорусского рубля», — сказал председатель ФПБ.

В этой связи был высказан ряд предложений по усилению социальной защиты населения. «В частности, наряду с адресной социальной помощью незащищенным слоям населения с целью снятия социальной напряженности предлагается в ближайшее время не инициировать пересмотр тарифов на жилищно-коммунальные услуги, услуги городского транспорта, пригородных перевозок пассажиров», — информирует

пресс-служба ФПБ. — Более того, ФПБ предлагает правительству рассмотреть вопрос о предоставлении 50%-ной скидки на проезд студентам и учащимся дневной формы обучения во время учебных семестров.

«Мы также считаем, что правительство, Национальный банк должны дать возможность гражданам погасить взятые в валюте потребительские кредиты за счет возврата белорусскими рублями по курсу Нацбанка. Это не нормально, когда некоторые банки официально заявляют о том, что не будут принимать оплату валютных кредитов в национальной валюте», — заявил Леонид Козик.

Говоря об усилении уровня

социальной защищенности граждан, ФПБ высказала категорическое несогласие с предложением изменить в сторону увеличения удержания с заработков работников в Фонд социальной защиты населения. «В условиях резкого падения реальных доходов трудящихся принятие таких решений недопустимо», — считает Козик.

Создать такую структуру ФПБ предлагает на базе уже существующих экономических институтов для анализа происходящих в экономике процессов, предупреждения возможных негативных последствий принимаемых решений, определения стратегии развития Беларуси до 2050 года...

Надо думать о будущем

ФПБ предлагает создать «Центр стратегического развития Республики Беларусь». «Это даст нам возможность

упреждать такие экономические ситуации вперед. Кроме того, мы должны думать о том, чем будет заниматься промышленность в перспективе, надо думать о планах на 10—20 лет, нельзя жить сегодняшним днем», — сказал Леонид Козик.

Алина ВЕТРОВА.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯУВЕСЯ

ПРЕДЛАГАЮ!

ПАМ'ЯЦЬ

Пагроза

Еўропа і ЗША пры падтрымцы Лігі арабскіх краін пачалі узброены дзеянні супраць Лівіі, а па сутнасці, супраць Муамара Кадафі, дыктатара, з-за якога ў краіне развалілася грамадзянская вайна. Крыў Божа, калі гэтым жа спосабам "цывілізаваны свет" пачне звяргаць і іншыя дыктатарскія рэжымы...

Распясаўся Захад вельмі,
Прэтанэй прад'яўляе шмаг:
— Правіцель вай — дыктатар-шэльма.
А вам патрэбен дэмакрат,
І мы, нібы ў Афганістане,
Ці ў той жа Лівіі нібы,
Народ падымаем на паўстанне...
Не жыцьцём людзі, як рабы!
Мы сунем кожнаму ў кішэньку
Далары, еўра...
Сведчыць Бог!
А супаста Лукашэнку
Заканаліць у астрог.
Калі ж Лукаш "зацягне лейцы"
І будзе цяжка жыцца вам,
Мы па Пружанах і Вілейцы
Ударым бомбай!
Войска там...
На што нам акупант нязваны?
І адказаў ім наш народ:
— Забылі вы, як партызаны
Чыхавалі фашысцкі зброд?
Мы пойдзем —
Творца і араты —
У вёвакчыны лясы.
Бацька даць нам аўтаматы,
І вам вайна — на ўсе часы...
Мы ім паведалі пагроза:
— Не суньцеся!
Дадзім адпал!
Хоць наш правіцель адыёзны,
Ды ён — абраны.
Ён — як пуп.
Такі ў нас вельмі аплomb быў —
Свет занявоўць самы час...

***

Шкада, што атамныя бомбы
Расія "паабрала" ў нас...

Газетным кіоском не должно управлять государство

Как-то А.Г.Лукашенко в своем выступлении сказал, что реформы в Беларуси уже закончены, осталось только уточнить некоторые детали. А я считаю, что никакие реформы в нашем государстве не проводились. Все заканчивалось пустыми разговорами.

Почти вся земля принадлежит колхозам и совхозам, которые теперь имеют вывески типа "СПК" и прочие. Такая форма собственности, образно говоря, сохраняет полуфеодалные отношения в деревне. Считаю, что вся пахотная земля должна подлежать продаже и в первую очередь тем, кто ее обрабатывает. Как только земля станет собственностью крестьян, у них по-настоящему появится стремление к получению прибыли и предпринимательству.

Я предлагаю: вся розничная торговля также должна быть в частных руках. Это же позор, когда газетные киоски до сих пор являются госсобственностью. Чиновники указывают киоскершам, какую газету на каком месте положить.

Правительству необходимо провести всеобъемлющую налоговую реформу. На смену нынешней системе скрытых изъятий доходов предприятий, обложения трудящихся через искусственно низкую зарплату и налоги, открытые в ценах, должны прийти открытые. Ведь государство забирает за счет очень низкого фонда заработной платы, налогов с оборота и остальных прямых и косвенных налогов около 80 процентов валового национального продукта.

Столь чудовищно высокая норма налогообложения — самый большой "секрет" государственной экономики. А вот открытие налогообложения открыто покажет народу, сколько у него отбирают. Это приведет к быстрому сокращению расходов госбюджета, снизит бюджетный дефицит, станет заслоном инфляции и снизит налоги. Переход капиталовложений в частный сектор добровольно уменьшит государственные расходы, налоги, инфляцию.

Новый налоговый режим нужно вводить скорее, иначе правительство будет заинтересовано в инфляции и формах скрытого налогообложения. Поэтому налоговая реформа в виде прямого подоходного обложения и обложения чистой продукцией предприятий является необходимым дополнением к реформе производственного цикла.

Сегодня миллиарды рублей бездельничают в кубышках и в наличном обращении людей. Эти деньги

нужно превратить из "гиперинфляционной бомбы" в производительные капиталовложения, если разрешить частные денежные ссуды под рыночные проценты. Возникнет частное банковское дело и коммерческий кредит, отсюда начнется оздоровление всего народного хозяйства.

Александр ЗАРЕНКО,
экономист.

Калинковичский район.

Падтрымліваю прапанову Івана Агароднікава

Мяне вельмі ўсхваляваў артыкул кандыдата тэхнічных навук Івана Агароднікава "Куды палажыць кветкі ахвярам сталінізму?". Я, як і ён, лічу, што абавязкам сённяшняга пакалення з'яўляецца ўвекачненне памяці ахвяраў таталітарызму 20—60-х гадоў, і не толькі сталінізму. Сапраўды, пытанне аб гэтым такае ўжо ідэалагічна ў нашай сённяшняй дзяржаве, што на афіцыйным узроўні нават не прынята аб гэтым гаварыць, а не тое каб прымаць нейкія захады.

Якое выйсцё ў гэтай сітуацыі? Думаю, што ўсім, каму неабыхавана памяць аб рэпрэсаваных земляках, трэба дзе толькі магчыма збіраць звесткі (прывучым як з найбольшымі падарбязнасцямі), абменьвацца інфармацыяй з аднадумцамі, захоўваць матэрыялы да лепшых часоў — а яны абавязкова настануць! Я ўпэўнены, што раней ці пазней будзе выдана спецыяльная кніга-манаграфія (магчыма, некалькі

тамоў) аб усіх рэпрэсаваных у нашай краіне. Тое, што сёння ўгадана ў кнігах "Памяць", — гэта вельмі невялікая частка інфармацыі па бялічэй тэме.

Што да помнікаў, то аўтар артыкула І.Агароднікаў, безумоўна, мае рацыю: трэба абавязкова ставіць пытанне аб будаўніцтве мемарыяла ахвяраў масавых рэпрэсій і для гэтага больш за ўсё падыходзіць Курапаты. Калі ж гаварыць аб помніках на тэрыторыі краіны, то я расшырыў бы прапанову. Помнікі на месцах расстраляна і ў першую чаргу. Але ж вельмі вялікая колькасць людзей была расстраляна не на месцы, а вывезена ў ГУЛАГ і там страціла сваё жыццё. Таму, на мой погляд, трэба паўсюды, і ў гарадах і цэнтрах сельсаветаў, паставіць помнікі з пералікам імён і прозвішчаў і, па-далака, гадоў жыцця рэпрэсаваных з адпаведнай тэрыторыі.

Віктар МАЛІНЮСЦІ,
пенсіянер.

г.Маладзечна.

РЕЗОНАНС

Ученых — тьма, работать некому

Светлана Калинкина в одном из материалов задала вопрос: "Почему молчат ученые-экономисты"? Так это хорошо! Даже молчаливый дурак имеет умный вид. Ибо если он заговорит — все станут дураками...

Ученых — тьма, работать некому.

С.А.АЛЕКСАНДРОВ.

г.Брест.

ВАС ЦІКАВІЦЬ...

ЧЫТАЧ—ГАЗЕТА

Дзе Казулін?

Апошнім часам зусім нічога не чуваць пра Аляксандра Казуліна — палітыка і самага яркага кандыдата ў прэзідэнты выбарчай кампаніі 2006 года. Найжо турма яго зламала? Ці, можа, пасля смерці жонкі ён увогуле з'ехаў з Беларусі? Мне цяжка паверыць, што Казулін моўчкі назірае за тым, што адбываецца зараз.

А.МАРОЗАЎ, Мінск

Аляксандр Казулін нікуды не з'ехаў. Ён жыве ў Беларусі, і часам яго можна бачыць на рознага кшталту мерапрыемствах. Напрыклад, на мінулым тыдні ён пісаў дыктоўку па-беларуску ў пасольстве Венгрыі ў Мінску. Такім незвычайным спосабам венгерскага амбасадара адзначала заканчэнне свайго старшынства ў Еўрасоюзе і запрасіла на дыктоўку ў амбасадар дыпламатаў, беларускіх палітыкаў і журналістаў.

роднай Волі", у газете адразу з'явіцца інтэрв'ю з ім.

Ігар ЗАЛЕСКІ.

А нам туды не трэба

Прачытай заяву Віктара Януковіча пра тое, што хутка паміж Украінай і ЕС будзе бязвізавы рэжым і што перамовы на гэты конт ідуць канструктыўна і паспяхова. Шчыра скажу, проста пазайздросціў суседзям: яны без усялякіх віз, без усялякіх праблем змогуць ездзіць у Еўропу. А мы? Мы так ніколі і не адчуем сябе еўрапейцамі?

Міхаіл ЧАРАПКО, Гомель.

Хоць наш чытач задаў у сваім лісце рытарычнае пытанне, мы ўсё ж вырашылі на яго адказаць. Пра цяперашняй уладзе гаварыць пра бязвізавы рэжым з Еўропай, сапраўды, наўрад ці праходзіцца. Як заявіў міністр замежных спраў нашай краіны Сяргей Мартынаў на прэс-канферэнцыі ў Маскве, Беларусь пакуль увогуле не ставіць сваёй мэтай усталяваць бязвізавы рэжым з Еўрасоюзам.

“У пародак дня нашых адносін з Еўрасоюзам мэта бязвіза-

вага перамяшчэння ў двухбаковым парадку пакуль не ўключана. Мы зараз канцэнтруемся на тэме малага прыгранічнага руху”, — заявіў Мартынаў.

Нагадаем, што праект малага прыгранічнага руху прадугледжвае дазвол жыхарам сумежных краін, якія пражываюць у 50-кіламетровой зоне ад агульных меж, наведваць тэрыторыю іншай дзяржавы без віз праз пункты спрашчанага пераходу. І нават гэтыя дамовы, шчыра кажучы, Мінск падпісаў пад ціскам.

ПАЛЕМІЧНЫЯ НАТАКІ

У люмпенов свой выбор

Памятаю, мяне спыталі дзве жанчынны, што сядзелі насупраць за сталом у сталуюцы, падчас майго побыту ў санаторыі ў 2001 годзе: “Як вам наш прэзідэнт?” Я адказаў: “Усё ў парадку. Калі б быў іншы народ, то быў бы і іншы прэзідэнт, і іншы палітыка”. “О, правільна”, — пагадзіліся жанчынны. Феномен абрання А.Лукашэнка прэзідэнтам Беларусі мае псіхалагічны гарт. Калі большавікі знішчылі сьвятому беларускую

інтэлігенцыю і сьвятарства, беларускі народ страціў асноўную частку свайго інтэлекту. А калі яны правялі калектывізацыю, апрабавалі сялян, пазбавілі іх зямлі і маёмасці, яны злюмпенізаваліся. Тады сяляне хлынулі ў гарады шукаць лепшай долі і прынесьлі туды сьляньскі менталітэт, абьякваўсць прынцып “мая хата з краю, я нічога не знаю”. У закрыйтай таталітарнай дзяржаве, дзе ўсё залежало ад чыноўнікаў і начальнікаў, выхавалася ўтрыманства, безадказнасць за сваю працу, за свой лёс, за сваю краіну. Дарчы, гэта адна з галоўных прычын, якія мяркуюць, такога небывалага расквіту алкагалізму ў Беларусі. Пакаленні людзей, што выраśli ў атмасферы хлусні, дзе доступу да іншых крыніц інфармацыі і ўчканні “светлага будучага”, вельмі схільна верыць новай порцы хлусні і абцацкам. Вось чаму люмпены ў нашай краіне абіраюць

блізкіх па поглядах. Зьяно Пазыняк выступаў і заклікаў гаварыць праўду. Ну і што? Злюмпенізаваная маса прагналавала не за “праўду”, а за абцяганкі. Кандыдат у прэзідэнты інтэлігент Някляеў наступіў на тую ж граблі, узначалішы рух “Гавары праўду!”. Відаць, тут леей падышоў бы заклік расійскага пісьменніка Салжаніцына: “Не ўдзельнай у хлусні!”.

Усе мы савецкія

Адраджэнне Беларусі пачнецца тады, калі на зямлі будзе гаспадар-селянін, ці фермер, як зараз модна называць.

Я выказаўся за тое, каб апазіцыя выступіла з ініцыятывай вяртання зямлі і маёмасці сялянам. Спадар Івашкевіч у сапраўдным сэнсе адмагнуўся, замахаў рукамі і прамовіў: “Не!” Пры сустрэцы з спадаром Мілінкевічам у нашым горадзе ў 2006 годзе я прапанаваў тое ж зрабіць яму. Але сп.Мілінкевіч прамовіў: “Дык няхай апазіцыя і не спадззяецца на падтрымку злюмпенізаванага селяніна ў гарадах і вёсках, калі яна не разумее

важнасці праблемы. Зайшоў я аднаго разу ў вёску да былой суседкі па хутары. Пайшла гаворка аб чэках. Я гавару, што не браў іх, не захачеў удзельнічаць у хлусні. Кажу: “Хай мне лепш вярнуць бакываў зямлю і маёмасць акцыямі”. Я і мне ў адказ: “Ты ўжо стары працоўцаў адцям”. Адаказаў: “А я і не буду апрацоўваць. Магу: пакінуць яе ў саўласе, каб па дамоў выплывалі пэўную суму да пенсіі; уступіць па дамоў ў каа-

ператыў з іншымі ўладальнікамі; здаць у банк з дамовай выплаты пэўнай сумы штогод да пенсіі; перадаць дзеціма альбо іншай асобе ці арганізацыі; прадаць зямлю, а грошы пакласці ў банк альбо завесці якую справу; заклочыць дзелку з якім-небудзь прадпрыемствам ці кампаніяй. Мая суседка слухала мой аповед з вышлупенымі вачыма. Людзі проста не ведаюць, што маглі мець.

Апошні шанц

Усё ж для Лукашэнка яшчэ маецца шанца годна сысці. Для гэтага трэба адмовіцца ад рэпрэсій апазіцыі, выпусціць усіх палітвязняў. Наладзіць добрасуседскія стасункі з Захад і партнёрскія адносіны з Еўрасоюзам і Амерыкай. У яго асабістых інтарэсах пагадзіцца з апазіцыяй на перамовы за “круглым сталом” дзеля стварэння часовага ўрада для выратавання эканомікі і дзяржавы Беларусі. Адмовіцца ад паслуг “разбойнікуў у масках”. Указам распусціць свае новатары — “палатку” і “сенат”. Пазбавіцца карытнай і халувей дзеля эканоміі валюты. Часовы ўрад ар-

ганізуе свабодныя выбары парламента па новым выбарчым законе. Карашей, выйсцё ёсць, і ўсё яго ведаюць.

“Адзін сьвятар праваслаўнай царквы ў Мядвевоў заклікаў сваё казанне так: “Людзі, не рабіце зла, рабіце дабро. Дабро да вас

можа не вярнуцца. А вось зло абавязкова вярнецца”. Гэтыя словы адносіцца да любога з нас, у тым ліку і да тых, хто лічыць сябе ўладаром.

Мікола ВАЛОШЧЫК.
г.Белазаёрск.

ДАЛЕКОЕ—БЛИЗКОЕ

Погибли непобежденными

“Этот день августа 44-го остался в памяти как один из самых трагичных в моей жизни. ИХ привезли отдельно, под усиленным конвоем. ОНИ стояли плотной стеной на дороге, перед “брамой” — воротами старого лагеря. Старики, подростки, женщины. Решительные, непожатные, точно из другого мира. ОНИ ни на кого не обращали внимания. Командант лагеря стоял перед ними и казался растерянным. За ним толпились офицеры СС, сторожевые псы халіцы з ногам коменданта. На почитном расстанні, падняў вінтовку, стаялі кольцом конвоіры, гатовыя адкрыць агонь. Прітых лагерь, сьезжилася комендатура.

— Партизанен, партизанен, — шепотом неслося по Штуттгофу. Лагерная машина смерти загнулася, точно не решаюсь прыняць партизан. ИХ так і оставили стаяць вне лагеря.

Позже в этот день прибыл гражданский транспорт из гетто одной из восточноевропейских столиц. Была моя очередь проводить медосмотр, и я вошел в душевую.

...Когда вошел, в душевой раздавались крики ужаса и детский плач. Голые люди сбились в кучу в углу душевой. Они хором читали молитву, поднимали руки к небу. Из толпы неслись проклятия, слышались истерические рыдания. Успокоить было невозможно. Схватившись за руки, люди твердили, что бог отпустит за них. Впервые мне пришлось столкнуться с таким страшным коллективным порывом. Кончилося тем, что в душевую ворвался Боров, выгнал меня. Раздалась выстрелы. И адгуд, точно в ответ на выстрелы в душевой,

затрещали пулеметы на вышках вокруг старого и нового лагеря. Послышались крики, топот ног.

“Варфоломеевская ночь”, — мелькнуло в уме. Мы все знали в Штуттгофе, что эсэсовцы имеют приказ уничтожить лагерь целиком, если фронт приблизится к Штуттгофу. А бои уже шли на территории Польши. Со дня на день ждали “варфоломеевскую ночь”.

Я бросился в крайнее помещение, где была заранее расшата рама окна, выходящего к проволочному заграждению. Последний шанс.

Я бросился в крайнее помещение, где была заранее расшата рама окна, выходящего к проволочному заграждению. Последний шанс.

Стрельба оборвалась раньше, чем я бросился к заграждению.

“Варфоломеевская ночь” оказалась боем, который дали в тот день белорусские партизаны. Последний, неравный бой на полоске земли между старым и новым лагерем. Когда ИХ повели к крематорию, ОНИ бросились на эсэсовцев, вырвали оружие и, отстреливаясь, погнби в бою. Непобежденные. Несломленные. Старики. Женщины. Подростки”.

Этот исторический факт описан в книге “Своим путем”. Автор — Федор Сопрунов (Москва, изд. “Молодая гвардия”, 1985 г.). Отец автора, русский инженер, в 1922 году смог получить латвийское гражданство и выехал с женой и двумя сыновьями в Латвию, а затем в Германию и Францию. Во время отъезда автору было 5 лет. В предвоенное время латвийское правительство призвало своего гражданина на срочную службу. Латвийская Армия. Красная Армия. Война. Плен. Концлагеря. Побег.

Семья Сопруновых перед войной выехала из Франции в США. В конце войны младший

Л.И.РУБАХОВА.
Минск.

МУДРЫЕ МЫСЛИ

Врут, когда в бедном уезде твердят, что у них честный начальник. Убого выглядит торжественное шествие нищих в день праздника.

Ли Шан-Инь, китайский писатель IX века.

Честного человека можно подвергнуть преследованию, но не обезчестить. Свобода состоит в том, чтобы быть в зависимости только от законов.

Вольтер.

Смотреть на людей со сломанной совестью еще страшней, чем на избитых.

Ю.Фучик.

Как счастье многие находят лишь тем, что хорошо на задних лапках ходят!

(Из басни И.А.Крылова “Две Собаки”)

Несправедливость, допущенная по отношению к одному лицу, является угрозой всему.

Ш.Монтескье, французский философ.

Ложь возникает там, где появляется принуждение.

К.Федин.

Когда говорит история, отдельные личности должны умолкнуть.

Г.Бенн, немецкий писатель.

Собрал Николай БЕЛЬЧИКОВ.

ПИСЬМО В ТЮРЬМУ

Горжусь, что есть такие люди

Здравствуй, наши дорогие политзаключенные! Отдельно здравствуйте, Дмитрий Усс!

Переживаю за всех, но особенно за Вас, Дмитрий. Хорошо помню Ваши слова по телевидению. Я как здорово Вы держались в суде!

Горжусь, что есть такие люди в Беларуси — умные, интеллигентные, сильные духом, красивые. Вы все преодолеваете, будете свободны и счастливы, а Ваш, Дмитрий, сынишка подрастет и узнает, какой у него замечательный отец.

ПИСЬМО В ТЮРЬМУ

Правда о войне — у каждого своя?

Спасибо Вам и всем осужденным за Плошадь! Спасибо “Народной Воле”, которая предоставляет свои страницы, чтобы хотя бы виртуально встретиться с вами, нашими соотечественниками.

Мне 75 лет, и если бы не хвори, то я тоже был бы 19 декабря на Плошадки.

Лидия Федорова НИЗЕНЬКАЯ.
Минск.

P.S. Я есть, я не вымышленная.

ВЗГЛЯД

Правда о войне — у каждого своя?

К 70-летию со дня начала войны в СММ было много материалов на эту тему. Особенно меня впечатлил документальный фильм российского журналиста Алексея Пивоварова, а также фильмы, показанные по каналу НТВ, — “Кто прошил начал войны?” и “Сталин против Красной Армии”.

В этих лентах дается совсем иная картина первых дней войны: иначе, чем нам преподносит официальная белорусская пропаганда.

Но так хочется (хотя бы на седьмом десятке лет жизни) знать

Розалия РУБИНЧИК, пенсионерка.
Минск.

ВЗГЛЯД ИЗ ЕВРОПЫ

Председательство Польши в ЕС: чего ждать Беларуси?

С 1 июля Польша председательствует в Европейском Союзе. Варшава была и остается самым активным членом ЕС, когда речь заходит о формировании политики Брюсселя в отношении Минска. Аналитики считают, что Варшава в своей новой роли постарается уделить Минску повышенное внимание.

«Я думаю, что белорусский вопрос и все, что с ним связано, будет очень высоко стоять в списке приоритетов польского председательства в Евросоюзе», — заявил Deutsche Welle аналитик варшавского Центра международных отношений Войцех Бордич-Смолинский. С ним согласен эксперт немецкого фонда Маршалла Йорг Форбриг, напомнивший, что в недавнем прошлом Польша приложила много сил для втягивания Беларуси в европейскую орбиту, выступив одним из инициаторов программы «Восточное партнерство».

Данный проект не останется без внимания и в ближайшие полгода. По словам Бордича-Смолинского, на сентябрь назначен саммит «Восточного партнерства», а на ноябрь — Форум гражданского общества «Восточного партнерства». Кроме того, в период председательства в ЕС Варшава будет бороться за создание фонда поддержки демократии. Его миссия — оказание помощи демократическим движениям всюду, где это необходимо. «Фонд, конечно, будет заниматься не только Беларусью, но эта страна точно не будет забыта», — считает эксперт.

РИА «Новости» отмечает, что Варшава, судя по всему, займет активную позицию в отношении Беларуси. Так, польские власти заявляли, что будут искать методы «давления» на Минск. Глава МИД Польши Радослав Сикорский говорил, что Польша окажет всестороннюю поддержку Беларуси, если она пойдет дорогой перемен, отметив, что в настоящее время Минск «с этой дороги свернул». В феврале польский Сейм принял резолюцию по Беларуси, осуждающую режим за «политические репрессии» после президентских выборов в декабре 2010 года. Польские парламентарии потребовали от белорусских властей освободить всех задержанных оппозиционеров и прекратить политические репрессии.

Официально Польша заявляет о трех китах своего председательства в ЕС. Первое — это европейская интеграция как средство экономического роста. Речь идет о создании новой модели экономического развития ЕС, говорит премьер Дональд Туск. Во-вторых, акцент будет сделан на безопасности ЕС. И, наконец, в-третьих, на европейской политике соседства.

Последние события в странах Северной Африки и Ближнего Востока поставили ЕС перед необходимостью выработки новой политики в отношении этих государств. Важным направлением польского председательства будет, как уже сказано выше, программа «Восточного партнерства». Глава польского правительства Дональд Туск встречаясь с премьер-министром Молдовы Владимиром Филатом, заявил: «Польша приложит все силы, чтобы и сейчас и во время председательства в ЕС, а также и по его окончании, сделать все возможное, чтобы ускорить, насколько это возможно, процесс интеграции Молдовы с ЕС. Мы уверены, что это выгодно и Молдове, и Польше, и всей Европе».

Польское правительство рассчитывает также, что до конца нынешнего года Украина подпишет с ЕС соглашения о партнерстве и свободной торговле. Дальнейшее расширение ЕС — еще одна из задач польского председательства.

Между тем руководитель русской программы Финского института международных отношений Аркадий Мошес предостерег от излишнего оптимизма, заметив, что «на польское председательство многие возлагают излишне романтические надежды». Сегодня, объясняет Мошес, в Евросоюзе уже не доминирует точка зрения, согласно которой восточноевропейские страны, и Беларусь в том числе, надо поддерживать, чтобы сдержать рост влияния России. Об этом рассказывает Владимир Дорохов на сайте «Немецкой волны» и про-

должает: «Есть и еще одно обстоятельство, которое не дает оснований для того, чтобы ожидать кардинальных перемен от польского председательства. По общему мнению экспертов, у ЕС просто нет должных инструментов влияния на режим Александра Лукашенко. Особенно если речь идет об освобождении политзаключенных. Для Евросоюза, признает Йорг Форбриг, крайне сложно воздействовать на Минск, ограничиваясь только политическими санкциями и не применяя экономических. Последние, уверен эксперт фонда Маршалла, намного эффективнее с точки зрения создания предпосылок для того, чтобы Беларусь была вынуждена вспомнить о Европе».

Однако Аркадий Мошес указывает, что ЕС однозначно должен понять — экономических санкций не будет. А потому, говорит он, «Брюссель едва ли способен сделать что-то большее или принципиально другое для освобождения белорусских политзаключенных». Более того, продолжает Мошес, Евросоюз сейчас пребывает в растерянности из-за отсутствия четкой и потенциально результативной линии в отношении государств, расположенных к Востоку от своих границ. «ЕС столкнулся с кризисом лидерства и неспособностью определить приоритеты своих интересов в географическом и, если хотите, в сущностном плане», — констатирует Аркадий Мошес.

Что же касается судьбы белорусских политзаключенных, то здесь Мошес не берется делать прогнозы, опасаясь при этом, что «сидеть им придется долго». А вот эксперт фонда Маршалла Йорг Форбриг, несмотря на весь скептицизм по поводу возможностей ЕС в данном случае, надеется, что белорусские узники со временем выйдут на волю уже до конца нынешнего года, отмечается на сайте «Немецкой волны».

Подготовил к печати Андрей РУСАКОВИЧ.

КОРАТКА

«За» і «супраць»

У Марока не спяняюцца дэманстрацыі як у падтрымку, так і супраць праекта новай Канстытуцыі. Удзельнікі апазіцыйнага «Руху 20 лютага» лічаць прапанаваны каралём рэформы касметычнымі і патрабуюць радыкальных палітычных змен. Прыхільнікаў манарха задавальняе прапанаваны праект. У ім пашыраны паўнамоцтвы парламента і прэм'ера, гарантуецца незалежнасць судовай улады.

Стане першай жанчынай-прэм'ерам

Сястра былога прэм'ер-міністра Таіланда Таксіна Чынавата, які цяпер у выгнанні, паабяцала годна кіраваць краінай пасля таго, як яе апазіцыйная партыя «Для Таіланда» атрымае перамогу на парламенцкіх выбарах. Чакаецца, што 44-гадовая Інглак Чынават, якая зрабіла паспяхова кар'еру ў бізнесе, стане першай жанчынай-прэм'ерам у гісторыі краіны. Цяперашні прэм'ер Апхіст Ветчачына аб'явіў, што пакаіда пост кіраўніка Дэмакратычнай партыі ў сувязі з паражэннем партыі на выбарах.

Каб не памерлі з голаду

Еўрапейскі Саюз адпраўляе гуманітарную дапамогу на суму каля 15 мільянаў долараў у Паўночную Карэю. Там больш за паўмільёна чалавек могуць памерці ад голаду.

Парламенцкія выбары ў Польшчы

Яны пройдуць 9 кастрычніка. Аб гэтым заявіў учора прэзідэнт Польшчы Браніслаў Камароўскі.

Выратавала ад смерці

У Кітаі маладая жанчына, якая праходзіла па вуліцы, выратавала ад смерці дзяўчынку, што выпала з акона 10-га паверха. Прахожая, падняўшы галаву ўверх, убачыла, што ўніз ляціць дзяўчынка. Яна расставіла рукі і пачала яе лавіць. У выніку абедзве трапілі ў балюніцу. У жанчыны пераломы рукі, у дзяўчыны пашкоджаны ўнутраныя органы, але абедзве жывыя.

Адмяніў канцэрт у Астане

Вядомы брытанскі музыкант Сінг адмяніў свой канцэрт у сталіцы Казахстана Астане ў знак падтрымкі бастуючых работнікаў нафтагазавай галіны гэтай краіны. Ён падтрымаў, што галадуў рабочы, уздзел у акцыях пратэсту тысячы чалавек робяць яго наведванне Казахстана немагчымым.

Напамінем, што некалькі тысяч работнікаў казахстанскага прадпрыемства «УзенМунайгаз» пачалі забастовку 3-за скарачэння заробкаў.

Вертыкальны сад

Вось такі Вертыкальны сад з так званых «супердрэў» месціцца каля гасцініцы «Марына Бэй Сэндс» у Сінгапуры.

ЗНАКОМЬТЕСЬ

Лагард во главе МВФ: «Меньше тестостерона, больше консенсуса»

Главою Международного валютного фонда впервые в истории стала женщина. Юрист по образованию, Кристин Лагард слывет искусным дипломатом, а нынешние сложные задачи МВФ потребуют от нее именно таких умений. Она займет место главы МВФ сегодня, 5 июля.

Газета The Washington Post напоминает, что впервые пост директора-распорядителя МВФ занял человек без экономического образования. 55-летняя Лагард — юрист по образованию. Она родилась в Париже в 1956 году. В юности была членом сборной Франции по синхронному плаванию. Большая часть ее профессиональной карьеры прошла в США, где она работала в чикагской юридической фирме Baker & McKenzie. В 2005 году она вернулась во Францию, возглавив министерство торговли. В 2007 году Лагард оказалась на 12-м месте в списке самых влиятельных женщин по версии Forbes.

Известна своим чувством юмора — она предостерегает об опасности «чрезмерной концентрации тестостерона в одной комнате» — и умением переводить конфликты в консенсус, пишет газета. Профессионально приветливая улыбка, сухое рукопожатие — при встрече с журналистами мадам министр сразу же стремится перейти к делу, пишет австрийская Der Standard, на пустяки у нее нет времени.

И лишь когда ее спрашивают, как лишь удается сохранять улыбку и непринужденность, находясь в сфере действия такого «урагана», как Никола Саркози, французка ненадолго задумывается. Бывшая пловчиха-синхронистка и поклонница Йоги ссылается на хорошую физическую форму и поддержку ее партнера и детей.

Ее нынешний спутник жизни — марсельский предприниматель Ксавье Джоканти, рассказывает издание. Они познакомились еще на университетской скамье, потом потеряли друг друга из вида, создали семьи — у обоих по двое детей, а со временем развелись с прежними супругами. Сыновья Лагард — Анри (25 лет) и Томас (23 года) — оба учатся.

У Лагард масса друзей в деловом мире, от компьютерного магната Майкла Делла до китайского вице-премьера. С ее международными связями, компетентностью в вопросах экономики и природным дипломатическим чутьем Лагард прямо-таки создана для поста главы МВФ, считает издание. За последние три года, участвуя во всех антикризисных международных встречах и саммитах, Кристин Лагард смогла создать себе образ компетентного финансиста и умелого переговорщика.

Между тем ее позиция как главы МВФ пока неясна. Она уже дала понять, что ни Греции, ни Португалии не стоит ожидать от нее полагать лишь потому, что она европейка. Одновременно она не скрывает, что не является сторонницей «долговых тормозов», сдерживающих экономический рост.

В знаменитом интервью, которое Лагард дала в октябре 2010 года американской телекомпания ABC, она сказала, что «женщины вкладывают в политику меньше либидо и тестостерона». Она также сказала, что

проект: мировое управление, новая валютная система и давление стран БРИКС, выступающих за реформу самого МВФ. Лагард придется немедленно включиться в переговоры о кризисе в Греции, а также урегулировать внутримеждународные последствия ареста ее предшественника Доминика Стросса-Кана, перечисляет издание неотложные задачи, стоящие перед бывшим министром финансов Франции.

Тем временем в Париже празднуют назначение мадам Лагард на один из важнейших международных постов. Никола Саркози назвал назначение «победой Франции». За 48 лет работы МВФ в течение 35 лет фонд возглавляли французы. Таким образом, Лагард стала пятым гражданским Францией у руля организации. Кроме того, в Париже гордится происхождением английским мадам Лагард, что для Пятой республики — редкость, замечают журналисты.

Во Франции, однако, наследие Кристин Лагард вызывает далеко не однозначные оценки. Главная претензия — так называемое дело Тапи. Генеральная прокуратура обвиняет Лагард в превышении служебных полномочий. По версии прокуратуры, в 2007 году она оказала влияние на ход тяжбы между французским бизнесменом Бернаром Тапи и государством. В основе дела, которое продолжалось почти двадцать лет, лежит спорная продажа компании, принадлежавшей Бернару Тапи. В результате Бернар Тапи получил из государственной казны 285 миллионов евро в качестве компенсации за материальный и моральный ущерб.

8 июля французский республиканский суд должен объявить, будет ли возбуждено дело против Кристин Лагард.

Подготовил к печати Сергей ИВАНОВ.

ПРОГНОЗЫ

Доллар может расстаться со статусом мировой резервной валюты

По мнению управляющих резервами мировых центробанков, в ближайшие 25 лет доллар США утратит статус мировой резервной валюты, его вытеснит «мультивалютный портфель», считают более половины участников опроса UBS.

Как сообщает InoPressa.ru со ссылкой на Financial Times, в опросе участвовали более 80 человек — управляющие резервами центробанков, менеджеры фондов и международных институтов.

Результаты опроса — очередной признак недовольства долларом как резервной валютой на фоне беспоконства, что правительство США не в силах обуздать свои расходы, а ФРС колоссально расширяет бухгалтерский баланс, пишет газета. Держатели крупных инвалютных резервов, особенно Китай, диверсифицируют их, частично отказываясь от доллара.

6% опрошенных UBS сказали, что главной переменной в поведе-

нии их банков в ближайшие 10 лет будет спрос золота, при том что продавать крупные объемы золота не планируют вообще никто. По данным Всемирного совета по золоту, в текущем году центробанки уже купили около 151 тонны золота, в авангарде идут Россия и Мексика. В следующем году золото будет самым прибыльным активом, поскольку главная угроза для мировой экономики — дефолты государств, излагает газета прогноз управляющих.

СКАНДАЛЫ

История с горничной — начало политического триумфа Стросс-Кана?

Напомним, что до скандальных обвинений в изнасиловании горничной Стросс-Кана называли одним из самых вероятных кандидатов в президенты от французской Социалистической партии. Сейчас, когда дело разваливается, все больше французских уверены, что финансиста подставили, и готовы снова поддержать его участие в президентской гонке против Саркози. Об этом свидетельствуют данные опроса, проведенного газетой «Ле Париан».

Стросс Кана сейчас поддерживает 49% опрошенных, а среди социалистов — вообще 60%. Громкое дело против Стросс-Кана стало разваливаться на глазах, когда представители прокуратуры передали адвокатам экс-главы МВФ письмо, признав, что поспешили с предъявлением обвинений, не изучив досконально личность заявительницы. В пятницу Стросс-Кан был освобожден из-под домашнего ареста. Теперь все это может обернуться громкими отставками в прокуратуре Манхэттена, а бывшая жертва сама может оказаться на скамье подсудимых, передает EuroNews.

Главной уликой стала расшифровка телефонного разговора спустя 28 часов после инцидента в гостинице «Софитель». Нафисату Диалло разговаривала с другом, который находится в од-

Крэатыўны пошук лагатыпа правоў чалавека

Ёсць сімвалы, якія ведаюць амаль усе: сэрца — сімвал кахання, а белы голуб сімвалізуе мір. Але які сімвал уасабляе правы чалавека? Адаз просты: такога лагатыпу няма. Яшчэ няма, таму што зараз праводзіцца міжнародны конкурс, які і павінен гэта выправіць.

Да 31 ліпеня 2011 г. зацікаўленыя і крэатыўныя людзі з усяго свету могуць прадставіць свае прапановы або прама-менцтваваць і ацаніць ідэі іншых. Усе прадстаўленыя праекты публікуюцца на інтэрнэт-сайце www.humanrightslogo.net.

Гэта інтэрнэт-платформа стварае дзевяці дзяржавамі, якія падтрымліваюць дадзены конкурс: Боснія і Герцагінава, Германія, Канада, Маўрыкій, Сенегал, Сінгапур, Уругвай, Чэхія і Чылі.

Журы: у склад журы разам з міністрамі замежных спраў дзевяці краін-партнёраў уваходзяць шматлікія выдатныя асобы, як, напрыклад, чатыры лаўрэаты Нобелеўскай прэміі міру Аун Сан Су Чжы, Шырын Эбадзі, Мухамад Юнус і Міхаіл Гарбачоў, Вярхоўны камісар ААН па правах чалавека Наванетхем Пілэй, а таксама вядомыя эксперты па дызайне і многія іншыя.

Лагатып-пераможца: лагатып-пераможца будзе прадстаўлены ў Нью-Ёрку ў канцы верасня 2011 г. Аўтар лагатыпа-пераможцы атрымае прэміяльны ў памеры 5000 еўра, а аўтары праектаў, якія зоймуць другое і трэцяе месцы, узнагароджваюцца адпаведна 3000 і 1000 еўра.

Запрашаем да ўдзелу ў конкурсе!

Больш падрабязна інфармацыя на сайце <http://www.humanrightslogo.net> (Аб'ява Пасольства Германіі ў Мінску, <http://www.minsk.diplo.de/>)

Пасольства Федэратыўнай Рэспублікі Германія ў Мінску, УНП 101166185

Крупнейшие компании мира

Британская деловая газета Financial Times (FT) представила очередной ежегодный рейтинг 500 крупнейших компаний мира по их капитализации, то есть общей стоимости акций. В первой десятке рейтинга 2011 года — 6 добывающих компаний, а также три китайские.

Крупнейшая в мире — американская нефтегазовая компания ExxonMobil с капитализацией в 417 млрд долларов. За ней следуют китайская нефтяная компания PetroChina (326 млрд) и американская Apple (321 млрд). Первую пятерку замыкают «Индустриально-коммерческий банк Китая» (251 млрд) и бразильская нефтяная компания Petrobras (247 млрд). За ними — британско-австралийская добывающая компания BHP Billiton (247 млрд), «Строительный банк Китая» (232 млрд) и британская нефтегазовая компания Royal Dutch Shell (228 млрд). Замыкают первую десятку рейтинга две американские компании — нефтегазовая Chevron (215 млрд), а также Microsoft (213 млрд). Крупнейшая российская компания в этом рейтинге — «Газпром» — на 15-м месте (190 млрд долларов). Компания «Роснефть» — на 56-м месте (почти 97 млрд долларов) и «Сбербанк» — на 73-м месте (83 млрд долларов).

СЛЫШАЛИ?

Десять правил счастливой жизни

Десять правил, помогающих человеку чувствовать себя счастливым, сформулировали британские ученые из инициативной группы движения Action for Happiness, сообщает The Daily Telegraph.

Своей задачей организация определила создание массового глобального движения с целью кардинального изменения стиля жизни современного общества. «Несмотря на впечатляющий материальный прогресс, достигнутый индустриальным миром, люди не стали более счастливыми, напротив, у них появились новые заботы и разочарования. Цель нашего движения — изменить эту нездоровую ситуацию», — сообщил представитель движения профессор Ричард Лэйард.

Самая инициативная группа была образована в Лондоне в ноябре 2010 года. В нее вошли британские представители научных кругов. Однако только на днях она получила

официальный статус и, по информации учредителей, в организацию уже вступили около 4500 человек из почти 60 стран мира.

Члены движения считают, что счастье человеку приносит работа в благотворительных организациях на общественных началах, общение с друзьями, занятия спортом, любование природой, самобразование, четкие поставленные и достигнутые цели, способность учиться на своих ошибках и позитивный взгляд на жизнь. Также британские ученые советуют «принимать себя таким, какой вы есть, не заискивая на собственных недостатках», и вступать в какую-либо организацию, чтобы «чувствовать себя частью целого сообщества».

ЛЁСЫ ЛЮДСКІЯ

Ганна СЯРГЕЙ:

«Бацька тры разы быў пад расстрэлам, але заўжды людзі баранілі яго...»

Патомны шляхцік Іван Маркавіч Трацяк нарадзіўся ў 1888 годзе ва ўкраінскім Чарнігаве. На пачатку XX стагоддзя ягоны бацька, Марк Давыдавіч, пасяліўся на беларускім Палессі разам з трыма братамі — Змітром, Аліхверам і Іскаем, у кожнага з якіх была вялікая сям'я.

З п'яці дачок, якіх нарадзіла Івану Маркавічу яго жонка Домна Лазараўна, да сённяшняга дня дажылі чатыры — са сваімі дзецьмі, унукамі і праўнучкамі. Праз усё жыццё Іван Трацяк пранёс веру ў Бога, шляхетны гонар і годнасць, павагу да людзей шчырай працы. Гэты яго маральныя якасці не вынішчалі ні калектывізацыя, ні вайна, ні людская подласць. У любых варунках свайго няпростага лёсу наш герой заставаўся Чалавекам і адчуваў сябе гаспадаром на роднай зямлі.

Пра яго распавядае дачка — 86-гадовая Ганна Івануна Сяргей. Гэтая невялікага расточку, акуртанная, жавая, працавітая і мудрая жанчына двойчы вырастоўвала бацьку — вырвала яго з кірцоў сталінскіх катаў і з рук збойчы. За ўдарную працу ў калгасе была ўзнагароджана паездкай у Маскву і стала ўдзельніцай Усеагульнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Напярэдадні вайны здала ў Рэчыцкі райкам ЛКСМБ свой камсамольскі білет у знак пратэсту супраць хлусні і нязчырасці завадатары моладзі. У 1943 годзе добраахвотна пайшла на фронт санітаркай ваеннага шпіталю і да перамогі знаходзілася ў дзеючай арміі.

Успамінае Ганна СЯРГЕЙ

— Трацякі купілі зямлю і пераехалі на Беларусь. Жылі разам на хутары каля вялікай вёскі Сямёнаўка (зараз — у Вышамірскай сельсавеце Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці). У дзеда Марка і яго жонкі Матруны было тры дачкі і два сыны. Асабліва ўражаў сваёй кемлівацю старэйшы хлопчак — Іван. Калі Трацякі вырашылі пераяздзіць з Украіны ў Беларусь, настайнік матэматыкі настойліва праёў дзеда не забіраць Івана са школы, бо з яго, маўляў, выйдзе вялікі чалавек.

Жылі на хутары вельмі добра — усё было сваё, таму што сонца на досвітку тата за працы сустракаў. У бацькавай гаспадарцы было два кані (рабочы і выязны), тры каровы і бык, авечкі, свіні і птушка. Каля вялікага дома пабудавалі хлявы і адрыну, гумно з малатарняй і вялюк. Акрамя ватнай зямлі, выгану і лесу на хутары ў таты былі сад, агарод, сажалка, лясня і печальнік.

Калі пачалася калектывізацыя, бацьку паставілі выбарам: альбо арганізуі калгас, альбо адправім на Салаўкі. Каб вызначыцца, некай пад вечар у нас дома сабраліся заможаныя сельняе хутаряне, у тым ліку Трацякі, Барзенчы і Чарнякі. Большасць прапанавала бацьку арганізаваць калгас, бо, маўляў, прыйшоў такі час і нічога не зробіш — нявыкрутка. Пры гэтым хутарянін па мянушцы Макляк зааспайваў мужыкоў і свярдажкі, што калгасы доўга не пратрымаюцца. Аднак не ўсе пайшлі ў калгас. Так, сябра бацькі па прозвішчы Барзенец сярод белага дна (каб зберагчы суседзяў!) спаліў свой дом і некуды знік з сям'ёй. І родны бацькаў брат Змітро таксама адмовіўся ўступаць у калгас, хаця ўсе яго 10 дзяцей пайшлі на гэты. І калі брыгадзёр вярхоў на кані пад'язджаў да дзяцкавай хаты, каб размеркаваць яго дзяцей на калгасныя працы, Змітро крычаў: «Пайшоў праць, логані! Я сам сваім дзецям дам працу і сам распараджуся імі!» Дзяцкаў быў вельмі добрым гаспадаром і не мог спакойна глядзець на знішчэнне заможнага сялянства. Як і ўсе Трацякі, ён лічыў, што той, хто сам увольно і еў хлеба, ніколі не нажорціцца млын, такаса не пайшлі ў калгас. Ноччу за імі прыйшлі і паганлі ў Сібір.

Бацька першым напісаў заяву ў калгас «Сямёнаўка» і стаў першым яго старшынёй. Пісаў і плакаў, бо разуміў, што скончылася вольная і шчаслівае жыццё. За ім заявы напісалі ўсе Трацякі, і давлялася нам здаць у калгас сваё кароў і коней. І гэта да таго, як пачалася калектывізацыя, вясковы гультай Андрэй Падох штотраў гаварыў бацьку: «Усе, Іван Маркавіч! Неўзабаве пракраву на тваім любімым жаравіні», на што бацька з

сумнай усмешкай адказаў: «Канешне, не маючы свайго каня, на маім працоўніцым...»

Не адзін сямёнаўскі шарлатан марыў пра гэта, бо вельмі прыгожым, як лялька, быў гэты шэры ў яблыках выязны жарабец па мянушцы Чалы. Бацька загадаў яго толькі ў брычку на жалезным хадзе. Але перад самай калектывізацыяй тата неўдзячна дукаў з'ехаў на брычку, запрэжанай Чалым, а вярнуўся на возе, запрэжаным звычайным цяглавым канём. Потым аказалася, што менавіта на іх бацька прамынуў сваю брычку і выязнога жарабца. Так што ў яго як былі два кані, два і засталіся. Іх і здаў Іван Маркавіч у калгас, нягледзячы на энкі «А дзе ж яго Чалы?» і вылуپленыя ад здзіўлення вочы мясцовых галадранцаў, якім так і не давялося праехацца на чужым кані.

Асобная гісторыя пра тое, як бацька дзяліў першы калгасны ўраджай збожжа. Яго пазвозілі на малатарню на край хутара, куды сягнулі ўсе гумны і дзе зрабілі калгасны ток. Пасля таго як першы колас змалацілі, бацька загадаў выдаць кожнаму калгасніку па 500 грамаў збожжа на працадзень. Гэта быў аванс за працадні, заробленыя сялянамі на працягу паўгода. І толькі пасля таго, як калгаснікі атрымалі свой аванс, астатняе збожжа адправілі ў Рэчыцу. Такое рашэнне старшынё калгаса падушала партыйныя загады аб тым, што першы колас неабходна здаць дзяржаве, а разлічвацца з калгаснікамі трэба толькі пасля выканання планавых дзяржаўных нарыхтовак. Гэты бацькавы эканамічны эксперымент не застаўся незаўважаным. Хутка ў Сямёнаўцы з'явіўся старшыня Рэчыцкага райвыканкама Васіль Авар'янавіч Кастрома, сабраў калгасны сход, дзе прапанаваў зняць з пасадзі бацьку і аддаць пад суд. І такі падняўся гоман! Усе людзі ў адзін голас крычалі, каб ні ў якім разе Івана Маркавіча не зьявілі, бо другога такога старшынё, як ён, у вёсцы не знайсці. А бацька сказаў так: «Калі мы здадзім першы хлеб дзяржаве, а калгасніка пакінем галодным, дык ён не зможа працаваць і памрэ. А сыты калгаснік і горад нажорціць».

Пасля сходу Кастрома выгаворваў бацьку на застоллі ў нашым доме: «Іван Маркавіч! Нельга так адкрыта выступаць супраць палітыкі партыі, за гэта ж пасадзіць. Тут трэба першы колас пад чыровым сцягам дзяржаве аддаць, а Вы аддалі калгасніку!» А бацька сваё: «Я не магу інакш, бо нельга падманваць — ні калгасніка, ні рабочага, ні вас, нікога! Я зрабіў тое, што было патрэбна людзям і лябуй тым татвары?» Стаў працаваць старшынёй калгаса — падпарадкоўваўся дзяржаве. Век не забуду, ходзіць маці па куджкі і кажа: «Пасадзіць, за лоздэй пачаць...» Плача, і мы з ёю разам плачалі. «Мёд салодкі, калі свой, а той мёд нам будзе горкі. Папомні гэта, дачушка...» Так ніколі і нічога не кранула бацькава рука, нават пры гэтым разборы калгаса. Гэта ж цяпер такое — яго начальнік, дык імкнецца нажыцца... А мой бацька — ніколі і нічога. З яго ўсе дзівіліся. І мы, яго дачкі, таксама.

Перад самым прыходам немцаў у нашу хату бацька і старшыня Сямёнаўскага сельсавета Дзяніс Сяргеевіч Гапоненка вырашалі, што рабіць. Гапоненка казаў бацьку: «Немец абавязкова спытае, дзе калгасная гаспадарка, дзе падзелены калгасныя каровы і коні. Таму нам трэба абавязкова сыходзіць, бо першая куля — наша». Але бацька вагаўся, бо не ведаў, куды сыходзіць з вялікай сям'ёй, ды ў старэйшай дачкі — грудное дзіця на руках, а малодшай — усёго пяць гадоў. Вырашылі яшчэ трохі пакачаць у надзеі, што ўсё абдыдзецца... Але назаўтра ў Сямёнаўку з'явіўся немцы на 12 матацыклах і з перакладчыкам на кані.

Акупанты адразу сабралі ўсю вёску каля будынка сельсавета, а нашу сям'ю разам з сям'ёй Гапоненкі пад дуламі аўтаматаў паставілі ля плота — асобна ад людзей, якія судзілі нас. Можна, да неба даходзіць іх голас, калі на пытанне нямецкага афіцэра, як працаваў старшыня калгаса, усе аднаўжэйцы разам крычалі, што нічым не крыводзіць і нават першы колас не дзяржаве аддаваў, а людзям. Так землякі баранілі нас, а калі б нехта капскае пра бацьку сказаў, каля гэтага плота нас і пастрэлілі б... Мы ж сталі ні жыцця ні мёртвага, а тата — белы, як папелі... Пры поўнай падтрымцы сходу немцы прызначылі Гапоненку старастай вёскі, а бацьку — яго памочнікам.

Праз свайго сярэчнага брата Сцяпана, які разам з вясковым моладдзю сышоў у партызаны, бацька падтрымліваў цёплы сувязь з імі. Партызаны на конях па начах прывозілі на наш хутар і атрымлівалі ад бацькі інфармацыю пра планы акупантаў. Аднойчы прыхалі ўдвая, каб напярэдзіць бацьку, што пра яго сувязь з партызанамі, мажліва, стала вядома немцам. Ад гэтай весткі і думкі, што ўсю сям'ю расстраляюць, маці так перапалоўваўся, што страціла прытомнасць. Але тым разам некай абярнулася. Хаця бацька быў вельмі асцярожны, ад пастаяннай няпругі і хвалюванняў за родных і блізкіх (у нашым доме ад немцаў і паліцаў тады хаваліся сямбэра дзяцей бацькавага пляменніка, які знаходзіўся ў партызанах) тата страціў апетыт і кепска спаў. Прычым амаль ніколі не клаўся ў ложку распрагнутым.

Напярэдадні вызвалення восенню 1943 года вёску засталі німцы, які ўдзікалі на захад, а наш дом занялі нямецкі афіцэр з перакладчыкам. Перад аўдыём перакладчык пакінуў пад сурвэткай на стале записку для бацькі пра намеры акупантаў спаліць Сямёнаўку за сувязь з партызанамі, а людзей пагнаць на працу ў Германію. Прычым перакладчык паведаміў дакладную дату гэтай карнай акцыі і напярэдзіў тату, што як толькі немцы аб'явюць збор вясцоўкіў на сход — бяжыце ў лес. Бацька распяўсодзіў гэтаму вестку, і амаль усе аднаўжэйцы выраставаліся. Толькі дзве сям'і акупанты паганлі ў Нямеччыну, а вёску спалілі ішч з хворымі і старымі, якіх не маглі ісаць. Дарчыне, пасля гэтай бяды Сямёнаўка ўжо ніколі не вернецца ў сваю буйную моц, тым больш што 26 красавіка 1986 года вёска накрыла радыяцыйнае чарнобыльскае воблака.

Разам з іншымі сямёнаўцамі збеглі ў лес і мы. Уважлі на Рэчыцу і прыглы ўсяму жабравіцу.

Смагарын—Андрэяўка—Янаўка. У тарфяніку на двух чалавек капалі норы і там хаваліся ад ворагаў. Не хапала ежы, не было вады. У гэтых варунках у сястры Любы памёр маленькі сынчок Алёшка. Пасля таго як немцы збілі савецкі самалёт і ён быў вымушаны сеці каля нашых сховавак, акупанты зрабілі на лётчыку авлаву з аўчаркам. Падчас авлавы лётчыкі збеглі да партызан, але шмат каго з сямёнаўцаў немцы выгналі з лесу, у тым ліку і маіх сясіёр Веру і Любу. З палону Веру выратавалі свае, а Любу — нямецкі салдат. Ён перакінуў два ніжняе калцаў, нават дом адбудоваў на пляцы, дзе некалі стаяла хата дзеда Марка Давыдавіча. Зараз на гэтым месцы жыве ўнук пляменніка бацькі.

На маю думку, бацька быў заслужаным ў Бога чалавекам, бо быў веруючым не толькі на словах, але і на справе. Усё чаму Бог і людзі баранілі яго і вырастоўвалі. Тата ніколі і нічога не рабіў, не памаліўся. І нас гэтым з дзяцтваства вучыў. Пасля яго пахавання я вельмі перажывала ад таго, што, мабыць, не ўсё зрабіла, каб працягнуць яго зямны шлях. І тады мне сасніўся сон. Прыходзіць бацька і кажа: «Не плач, маё дзітка. Я не аднойчы пад расстрэлам стаяў, шмат чаго перажыў, але сваёй смерцю памёр». У партыю ніколі не ўступаў, хаця ў райкаме ўвагарвалі, бо лчылі, што старшыня перадавога калгаса павінен быць камуністам. Прадстаянікам улады тата казаў, што ён яшчэ не гатовы і не варты. Але на самай справе ён не мог стаць камуністам, бо гэта азначала здардзіць самому сабе... Бацька адносіўся да калектывізацыі і быў ужо не вельмі здаровым, толькі аднаўжэўся, маўляў, напрада, хаціць з мяне... Тым не менш заздзіўся ўначалі калгасную будучыню брыгадаў.

Некай ў канцы нашага агарода нешта рабіла і бачу — стаіць каля нашай зямлянкі невядомага грузавая машына. Я тут жа прыбегла, а малодшая сястра Соня ўголас крычыць: «Бацьку арыштавалі і на рукі кайданкі надзелі...» Ах, Божа ж мой! У ўмомант рукі памыла і бгом у райцэнтр праз Смагарын. Выбегла на гасцінец Вышамір—Барсуці—Рэчыца. Бягну па шляху, слэзмі абліваўся і галасую. Дзве машыны прайшлі — не ўзялі, спынілася толькі трацяі — хуткая медыцынская дапамога. Мяне — у тую машыну і давай пытаць. Я ўсё распавядала і крычы нымымі галасам. А шафёр, расчу-

лены маім жаласлівым выглядам, толькі сказаў: «Не плач!», газануў і хутка падвёз мяне да самага райвыканкама. Я — у кабінет да старшыні і голасна: «Бацьку ўзялі!» А Кастрома — да тэлефона і пацьва званіць у Гомель. І калі даведаўся, што тата знаходзіцца ў абласным упраўленні Міністэрства дзяржаўнай бяспекі, сказаў яго супрацоўнікам, каб да яго прыезду нічога не вырашалі наконт Трацяка. Кастрома адразу паехаў у Гомель, папрасіў дачкаўца яго і напіць гарбатай. Я легла на каналю адпачыць, а праз некалькі час вярнуўся Кастрома з бацькам і адвёз нас у Сямёнаўку. І пры гэтым запэўніў тату, што больш яго ніко не чапаць не будзе.

Гэта быў не першы выпадак, калі надобрыя людзі спрабавалі абмалчыць тату і чужымі рукамі расправіцца з ім. Так, калі я яшчэ была на фронце, супрацоўнікі савецкай ваеннай контрразведкі «Смерш» вызвалі бацьку ў сельсавет па заяве, што ён нібыта падчас акупацыі немцам дапамагаў. Я ўжо не ведаю, якая брыдота была ў той заяве, але бацьку вырашылі расстраляць і паставілі каля плота. Тады Марыя Сцяпанеўца — гаспадыня дома, у якім часова месціўся сельсавет, з расчыта выбегла і стала наперадзе тата: «За што ж вы яго? Калі такога чалавека вырашылі забіць, тады і мяне забіваць...» Так гэтая добрая і смелая жанчына ўратавала бацьку ад непазбежнай пагібелі. Яна не была нашай сваячкай, а проста працавала ў калгасе і ведала тату.

Апошні трагічны выпадак з ім звязаны з нашымі родзічамі. Недалёка ад нас жыла Уляна па мянушцы Пураза — удава памерлага сярэчнага бацькавага брата Цімоха Трацяка. На пачатку вайны тата разам з іншымі дзяржымі адправіў у эвакуацыю за каровамі Аноту — дачку Уляны. Яна прасіла бацьку, каб ён вызваліў сваю пляменніцу ад гэтай небяспечнай справы, але ён адмовіўся. Тата быў супраць сямейнасці і кумаўства ў калгасе, ён да ўсёх людзей адносіўся па закону Божым. Раззлавяная Пураза тады сказала бацьку: «Папомні! Калі немец прыйдзе — першая куля твая, бо цябе спытаюць, дзе ськот, а я ўсё скажу...» Не ведаю, што казала акупантам гэтая Пураза, але пасля вайны яна падгаварыла свайго сябра забіць бацьку. І гэты мужык ускочыў у нашу зямлянку, накінуўся на тату і стаў душыць яго. Калі я ўбегла ў хату і убачыла гэта, схпіла палена і грэмула залачыцца па галаве. Ён заваліўся, потым спрабаваў падняцца, але я яшчэ раз яго папаленам па плячох лупанула. Дык ён ў ўлохнецца з нашых дзвярэй і папоўз у зямлянку да Уляны. Больш я яго ніколі не бачыла. А бацьку дапамагла падняцца. Ён тады ледзь не памёр, але ж ачуняў і яшчэ працаваў, нават дом адбудоваў на пляцы, дзе некалі стаяла хата дзеда Марка Давыдавіча. Зараз на гэтым месцы жыве ўнук пляменніка бацькі.

У снежні 1943 года Рэчыцкі раён быў вызвалены ад немцаў. Праз чыгуначны ваказал у Рэчыцу ішоў на захад паловы ваенны шпіталь, і яго начальнік прасіў: «Нам патрэбны рукі, бо ў нашых медсестрах, якія працуюць блё адлученым, ногі расстраляюць, маці так перапалоўваўся, што страціла прытомнасць. Але тым разам некай абярнулася. Хаця бацька быў вельмі асцярожны, ад пастаяннай няпругі і хвалюванняў за родных і блізкіх (у нашым доме ад немцаў і паліцаў тады хаваліся сямбэра дзяцей бацькавага пляменніка, які знаходзіўся ў партызанах) тата страціў апетыт і кепска спаў. Прычым амаль ніколі не клаўся ў ложку распрагнутым.

Напярэдадні вызвалення восенню 1943 года вёску засталі німцы, які ўдзікалі на захад, а наш дом занялі нямецкі афіцэр з перакладчыкам. Перад аўдыём перакладчык пакінуў пад сурвэткай на стале записку для бацькі пра намеры акупантаў спаліць Сямёнаўку за сувязь з партызанамі, а людзей пагнаць на працу ў Германію. Прычым перакладчык паведаміў дакладную дату гэтай карнай акцыі і напярэдзіў тату, што як толькі немцы аб'явюць збор вясцоўкіў на сход — бяжыце ў лес. Бацька распяўсодзіў гэтаму вестку, і амаль усе аднаўжэйцы выраставаліся. Толькі дзве сям'і акупанты паганлі ў Нямеччыну, а вёску спалілі ішч з хворымі і старымі, якіх не маглі ісаць. Дарчыне, пасля гэтай бяды Сямёнаўка ўжо ніколі не вернецца ў сваю буйную моц, тым больш што 26 красавіка 1986 года вёска накрыла радыяцыйнае чарнобыльскае воблака.

Разам з іншымі сямёнаўцамі збеглі ў лес і мы. Уважлі на Рэчыцу і прыглы ўсяму жабравіцу.

Смагарын—Андрэяўка—Янаўка. У тарфяніку на двух чалавек капалі норы і там хаваліся ад ворагаў. Не хапала ежы, не было вады. У гэтых варунках у сястры Любы памёр маленькі сынчок Алёшка. Пасля таго як немцы збілі савецкі самалёт і ён быў вымушаны сеці каля нашых сховавак, акупанты зрабілі на лётчыку авлаву з аўчаркам. Падчас авлавы лётчыкі збеглі да партызан, але шмат каго з сямёнаўцаў немцы выгналі з лесу, у тым ліку і маіх сясіёр Веру і Любу. З палону Веру выратавалі свае, а Любу — нямецкі салдат. Ён перакінуў два ніжняе калцаў, нават дом адбудоваў на пляцы, дзе некалі стаяла хата дзеда Марка Давыдавіча. Зараз на гэтым месцы жыве ўнук пляменніка бацькі.

На маю думку, бацька быў заслужаным ў Бога чалавекам, бо быў веруючым не толькі на словах, але і на справе. Усё чаму Бог і людзі баранілі яго і вырастоўвалі. Тата ніколі і нічога не рабіў, не памаліўся. І нас гэтым з дзяцтваства вучыў. Пасля яго пахавання я вельмі перажывала ад таго, што, мабыць, не ўсё зрабіла, каб працягнуць яго зямны шлях. І тады мне сасніўся сон. Прыходзіць бацька і кажа: «Не плач, маё дзітка. Я не аднойчы пад расстрэлам стаяў, шмат чаго перажыў, але сваёй смерцю памёр». У партыю ніколі не ўступаў, хаця ў райкаме ўвагарвалі, бо лчылі, што старшыня перадавога калгаса павінен быць камуністам. Прадстаянікам улады тата казаў, што ён яшчэ не гатовы і не варты. Але на самай справе ён не мог стаць камуністам, бо гэта азначала здардзіць самому сабе... Бацька адносіўся да калектывізацыі і быў ужо не вельмі здаровым, толькі аднаўжэўся, маўляў, напрада, хаціць з мяне... Тым не менш заздзіўся ўначалі калгасную будучыню брыгадаў.

Некай ў канцы нашага агарода нешта рабіла і бачу — стаіць каля нашай зямлянкі невядомага грузавая машына. Я тут жа прыбегла, а малодшая сястра Соня ўголас крычыць: «Бацьку арыштавалі і на рукі кайданкі надзелі...» Ах, Божа ж мой! У ўмомант рукі памыла і бгом у райцэнтр праз Смагарын. Выбегла на гасцінец Вышамір—Барсуці—Рэчыца. Бягну па шляху, слэзмі абліваўся і галасую. Дзве машыны прайшлі — не ўзялі, спынілася толькі трацяі — хуткая медыцынская дапамога. Мяне — у тую машыну і давай пытаць. Я ўсё распавядала і крычы нымымі галасам. А шафёр, расчу-

лены маім жаласлівым выглядам, толькі сказаў: «Не плач!», газануў і хутка падвёз мяне да самага райвыканкама. Я — у кабінет да старшыні і голасна: «Бацьку ўзялі!» А Кастрома — да тэлефона і пацьва званіць у Гомель. І калі даведаўся, што тата знаходзіцца ў абласным упраўленні Міністэрства дзяржаўнай бяспекі, сказаў яго супрацоўнікам, каб да яго прыезду нічога не вырашалі наконт Трацяка. Кастрома адразу паехаў у Гомель, папрасіў дачкаўца яго і напіць гарбатай. Я легла на каналю адпачыць, а праз некалькі час вярнуўся Кастрома з бацькам і адвёз нас у Сямёнаўку. І пры гэтым запэўніў тату, што больш яго ніко не чапаць не будзе.

Гэта быў не першы выпадак, калі надобрыя людзі спрабавалі абмалчыць тату і чужымі рукамі расправіцца з ім. Так, калі я яшчэ была на фронце, супрацоўнікі савецкай ваеннай контрразведкі «Смерш» вызвалі бацьку ў сельсавет па заяве, што ён нібыта падчас акупацыі немцам дапамагаў. Я ўжо не ведаю, якая брыдота была ў той заяве, але бацьку вырашылі расстраляць і паставілі каля плота. Тады Марыя Сцяпанеўца — гаспадыня дома, у якім часова месціўся сельсавет, з расчыта выбегла і стала наперадзе тата: «За што ж вы яго? Калі такога чалавека вырашылі забіць, тады і мяне забіваць...» Так гэтая добрая і смелая жанчына ўратавала бацьку ад непазбежнай пагібелі. Яна не была нашай сваячкай, а проста працавала ў калгасе і ведала тату.

Апошні трагічны выпадак з ім звязаны з нашымі родзічамі. Недалёка ад нас жыла Уляна па мянушцы Пураза — удава памерлага сярэчнага бацькавага брата Цімоха Трацяка. На пачатку вайны тата разам з іншымі дзяржымі адправіў у эвакуацыю за каровамі Аноту — дачку Уляны. Яна прасіла бацьку, каб ён вызваліў сваю пляменніцу ад гэтай небяспечнай справы, але ён адмовіўся. Тата быў супраць сямейнасці і кумаўства ў калгасе, ён да ўсёх людзей адносіўся па закону Божым. Раззлавяная Пураза тады сказала бацьку: «Папомні! Калі немец прыйдзе — першая куля твая, бо цябе спытаюць, дзе ськот, а я ўсё скажу...» Не ведаю, што казала акупантам гэтая Пураза, але пасля вайны яна падгаварыла свайго сябра забіць бацьку. І гэты мужык ускочыў у нашу зямлянку, накінуўся на тату і стаў душыць яго. Калі я ўбегла ў хату і убачыла гэта, схпіла палена і грэмула залачыцца па галаве. Ён заваліўся, потым спрабаваў падняцца, але я яшчэ раз яго папаленам па плячох лупанула. Дык ён ў ўлохнецца з нашых дзвярэй і папоўз у зямлянку да Уляны. Больш я яго ніколі не бачыла. А бацьку дапамагла падняцца. Ён тады ледзь не памёр, але ж ачуняў і яшчэ працаваў, нават дом адбудоваў на пляцы, дзе некалі стаяла хата дзеда Марка Давыдавіча. Зараз на гэтым месцы жыве ўнук пляменніка бацькі.

У снежні 1943 года Рэчыцкі раён быў вызвалены ад немцаў. Праз чыгуначны ваказал у Рэчыцу ішоў на захад паловы ваенны шпіталь, і яго начальнік прасіў: «Нам патрэбны рукі, бо ў нашых медсестрах, якія працуюць блё адлученым, ногі расстраляюць, маці так перапалоўваўся, што страціла прытомнасць. Але тым разам некай абярнулася. Хаця бацька быў вельмі асцярожны, ад пастаяннай няпругі і хвалюванняў за родных і блізкіх (у нашым доме ад немцаў і паліцаў тады хаваліся сямбэра дзяцей бацькавага пляменніка, які знаходзіўся ў партызанах) тата страціў апетыт і кепска спаў. Прычым амаль ніколі не клаўся ў ложку распрагнутым.

Напярэдадні вызвалення восенню 1943 года вёску засталі німцы, які ўдзікалі на захад, а наш дом занялі нямецкі афіцэр з перакладчыкам. Перад аўдыём перакладчык пакінуў пад сурвэткай на стале записку для бацькі пра намеры акупантаў спаліць Сямёнаўку за сувязь з партызанамі, а людзей пагнаць на працу ў Германію. Прычым перакладчык паведаміў дакладную дату гэтай карнай акцыі і напярэдзіў тату, што як толькі немцы аб'явюць збор вясцоўкіў на сход — бяжыце ў лес. Бацька распяўсодзіў гэтаму вестку, і амаль усе аднаўжэйцы выраставаліся. Толькі дзве сям'і акупанты паганлі ў Нямеччыну, а вёску спалілі ішч з хворымі і старымі, якіх не маглі ісаць. Дарчыне, пасля гэтай бяды Сямёнаўка ўжо ніколі не вернецца ў сваю буйную моц, тым больш што 26 красавіка 1986 года вёска накрыла радыяцыйнае чарнобыльскае воблака.

Разам з іншымі сямёнаўцамі збеглі ў лес і мы. Уважлі на Рэчыцу і прыглы ўсяму жабравіцу.

Смагарын—Андрэяўка—Янаўка. У тарфяніку на двух чалавек капалі норы і там хаваліся ад ворагаў. Не хапала ежы, не было вады. У гэтых варунках у сястры Любы памёр маленькі сынчок Алёшка. Пасля таго як немцы збілі савецкі самалёт і ён быў вымушаны сеці каля нашых сховавак, акупанты зрабілі на лётчыку авлаву з аўчаркам. Падчас авлавы лётчыкі збеглі да партызан, але шмат каго з сямёнаўцаў немцы выгналі з лесу, у тым ліку і маіх сясіёр Веру і Любу. З палону Веру выратавалі свае, а Любу — нямецкі салдат. Ён перакінуў два ніжняе калцаў, нават дом адбудоваў на пляцы, дзе некалі стаяла хата дзеда Марка Давыдавіча. Зараз на гэтым месцы жыве ўнук пляменніка бацькі.

На маю думку, бацька быў заслужаным ў Бога чалавекам, бо быў веруючым не толькі на словах, але і на справе. Усё чаму Бог і людзі баранілі яго і вырастоўвалі. Тата ніколі і нічога не рабіў, не памаліўся. І нас гэтым з дзяцтваства вучыў. Пасля яго пахавання я вельмі перажывала ад таго, што, мабыць, не ўсё зрабіла, каб працягнуць яго зямны шлях. І тады мне сасніўся сон. Прыходзіць бацька і кажа: «Не плач, маё дзітка. Я не аднойчы пад расстрэлам стаяў, шмат чаго перажыў, але сваёй смерцю памёр». У партыю ніколі не ўступаў, хаця ў райкаме ўвагарвалі, бо лчылі, што старшыня перадавога калгаса павінен быць камуністам. Прадстаянікам улады тата казаў, што ён яшчэ не гатовы і не варты. Але на самай справе ён не мог стаць камуністам, бо гэта азначала здардзіць самому сабе... Бацька адносіўся да калектывізацыі і быў ужо не вельмі здаровым, толькі аднаўжэўся, маўляў, напрада, хаціць з мяне... Тым не менш заздзіўся ўначалі калгасную будучыню брыгадаў.

Некай ў канцы нашага агарода нешта рабіла і бачу — стаіць каля нашай зямлянкі невядомага грузавая машына. Я тут жа прыбегла, а малодшая сястра Соня ўголас крычыць: «Бацьку арыштавалі і на рукі кайданкі надзелі...» Ах, Божа ж мой! У ўмомант рукі памыла і бгом у райцэнтр праз Смагарын. Выбегла на гасцінец Вышамір—Барсуці—Рэчыца. Бягну па шляху, слэзмі абліваўся і галасую. Дзве машыны прайшлі — не ўзялі, спынілася толькі трацяі — хуткая медыцынская дапамога. Мяне — у тую машыну і давай пытаць. Я ўсё распавядала і крычы нымымі галасам. А шафёр, расчу-

ТЕНДЕНЦИИ

Соловьи здесь больше не поют

В Минске на треть уменьшилось количество соловьев. Такими итогами акции по учёту этих птиц, которую ежегодно проводит общественная организация «Ахова птушак Бацькаўшчыны» (АПБ

Мастак і парабкі

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.)

Неўраў рашуча храснуў дзвераму бізну аб рэзка ўзнятае калена, складу два кавалкі ў адзін, абмаўтаў сплецены з вузкіх раменьчыкаў змяню і шубіну да парога.

— У агонь! — Разгубленая Параска ўтаропілася на знявечаны бізну. — Дык гэта ж панскі. — Тады... у брычку пану! — схапіў зломкі з падлогі, выйшаў на ганак і выкінуў на дарогу.

Параска стаяла ля парога, сасцалішы на грудзях рукі, і калі ён вярнуўся, зачыніў дзверы, ужо не ведала, што сказаць. Ён скінуў з сябе нота, павесіў на цвік і, на яе не глянуўшы, прайшоў у майстарню.

Яна села на сплоскіх каля акна кукі і прыслуховалася да кожнага гуку за дзверыма. Чула, як ён хадзіў, спыняўся, зноў меўся крокава майстарню. Па кроках адчуваўся: хваліўся. Устапа, каб выйсці, супакоіць нейкім словам, і не адважылася, села зноў. Калі за сцяжкай моцна трухнула, нібыта ў майстарню, зноў падпалілася. Але адчыніліся дзверы з сенаца, грывіну, нібы гярн, колі Лупандзіна:

— Гаспадар ужо дома? — дзверы з кукі былі прычынены, і ў шыльну яна ўбачыла, як мільгавя жоўта скруканая куртка пана. Ужо з майстарні яго пачула: — Як ваша здароўе, Мікалай Васільевіч?

Неўраў спакойна адказаў: — Не магу скардзіцца.

— Васня, як вы казалі не аднойчы, дав вам раўнавагу, сілы? А як гэтай вясно? — Гэтакі і гэтаю.

У рудэ пан трымаў зломкі бізну, паклікаў імі ў далюе другой рукі і аглядаўся, як што шубіну ў пакоі.

— У вас тут цёпла, угульна. Параска гаспадыня слаўная. А мая Глафіра, як вясна, уся на нервах, быццам яе кусаюць блохі. Прынесла збан зоравіку і кажа, што прыска. Я бачу, што сама нібы прыска, хмель плашча цераз крата. Табе, кажу, трэба жанка. Яна адразу: каго ж вы мне знайшлі? Знайшоў, жартуе, ён будзе сёння, як сцямяне, црыбе чакаць у майб спальні. Успыжнула, нібы агонь на ветры: у вас ёсць Сцяпаніда Мікалаўна? — Па і дзверы.

— Вы для Глафіры пан. Парыска і стане ў аглябілі. Тут, у вёсцы, пан — цар і Бог.

— Але Глафіра не тутэйшая. Вы ведаеце. Навошта вёз сюды гэты агонь? Як учора з дому выскачыла, дык я і сёння яшчэ яе шукаю.

— Але ж вы да мяне зайшлі не ў пошуха Глафіры?

Лупандзін адчуў, што Неўраў не жадае падтрымаць агонь жартаў, вясёлага ў тым, што пацучу, не бачыць, прымоук на момант, узару ніжэйшы тон:

— Пану тут шмат, а мастак адзін. Не жале, мастацтва разумеюць не усё. І мастакоў. Вось мой пламеннік. Паслухаіце, што ён мне павішч. Вы, бачу, не читалі гэты ліст?

— Не мог. Ён не належыць мне.

— Я разумею вас. Але паслухаіце. Дарагі дзядзечка! Бачыце, якая ліса? "Я вам пісаў пра сваё жаданне, а вы не адказалі, таму пішу яшчэ раз, што я з сям'і ён на гэтай ледзе хачу прыхаць у Лыскаўшчыну, у той вась дом, які прыгожа стаіць на горшы, дзе сад, у садзе лезня, старыя ліпы, пчальнік, ды не відаць ніякіх мужыкоў і дзе црыбе самога ніякае мурло не бачыць. Там нібы на востраве, і гэта мне па сэрцы, як і маеі законнай маладзіцы, майм дзеткам, сабакам такіе коцкам. Чакаю вашага ліста, хоць ведаю, што вы не адмовіце і ўжо ў наступным месцы я буду вашым жаданым гэсцем". — Лупандзін паклаў ліст на стол і ўважліва глядзеў у твар Неўрава. Той быццам яго не чуў, глядзеў у нішы бок, у акно. — Ну, не ліса? — прамовіў пан, не звёўшы з мастака вачэй. — Як яму адмовіць? Сын майго старэйшага брата, а брат ужо адшоў, царства яму нябеснае.

Цяпер Лупандзін чакаў, што скажа Неўраў. Той думаў. Раптам, яшчэ ўсё глядзеў у акно, спытаў:

— Вы мяне гоніце з дому?

Рашучасць пытання была непрыемная Лупандзіну, які спадзяўся на разкіну больш асяражню і не разлічваў убачыць заўбэдзі ўпэўненага ў сабе мастака раздражнёным.

— Ды-чы... вы павіны зразумець.

Неўраў не хітраўваў.

— У нас з вамі пісьмовая дамова з пачатка дзяржаўнай канторы, згодна з якой вы дом перададлі мне на ўвесь мой час да смерці.

Цяпер Неўраў рашуча паглядзеў у твар Лупандзіну. Хвалючыся, той працігнуў руку да зломкі бізну, які ляжылі на сталае паміж ім і мастаком, адчуваючы, што зломкі тоячы небяспечна, калі мастак не ўтаімоу нервы. Гэтак ужо здаралася. Не з ім пакуль што, з іншымі, і вёска тое бачыла. Паспайкаўшыся са зломкамі ў рудэ, пачаў тлумачыць:

— Я не спынаюся адказаць на лісты пчальнічкі, але, як быў у Талачыне, заходзіў да судзі. Нашу дамову ён перачытаў і знайшоў, што адбылася яна ў прысутнасці сведкі генерала Чарняева на

тэрмін да смерці, але ў ёй дакладна не прапісана, да чыёй смерці, і тое, што як і прапісана, можна ў поўнай меры разумець як да смерці, прашу прабачыць, вашай і гэтаксама да смерці сведкі. А пачолькі наш з вамі сябра Міхал Рыгоравіч пачыў ва бозе, царства яму нябеснае, то папера, як казаў суддзя, страціла сілу. Яна ёсць, але яе няма ні для мяне ні для вас.

Ёсць і няма. Мы яе з вамі маглі б перапісаць, заключыць у новым выглядзе. Але не цяпер. Вы разумеце, я не магу адмовіць пляменніку. У мяне таксама прышчыпы. Яшчэ ні ў чым яму не адмаўляў.

Неўраў адчуў: пан усё сказаў, што меў сказаць і сёння, і раней, калі апошні раз прыходзіў, калі быў першы ліст ад сваяка, што ён, мабыць, не гэтай вясной, даўно ўжо выношаў думку, шукаў выпадку, каб выказаць нарэшце тое, што зараз выказаў.

Лупандзін ужо стаяў са зломкамі каля парога.

Неўраў паклікаў Параску:

— У сенацах цёмна. Праводзь госця.

Але праводзіць патрэба адразу знікла. За першымі дзверыма ўжо трухнулі другія, з сенаца на ганак, Параска ледзь паспела падчысці да акна, каб убачыць, як пан сігаў ад ганка на дарогу, дзе стаяла брычка.

Неўраў папрасіў Параску дастаць з камоды чыстую бізну, усім чыстым заслаць ложа і заварыць мяту. Мяняючы на падшчыпы навалачку, тая апусціла рукі, задулалася.

Яна даўно прызвачылася да таго, што ён праз дзень мяняў бізну ў ложку і нацельную, што раз ці два на тыдзень ёй трэба было пермяваць бізну і рукі пастаянна садзелі ад шлолаку, што тут і тым на сваім двары амаль заўбэдзі вісела бізну на вярхоўках дзе жадка, сохла, што вёска адлучка жарты, быццам у яго доме яна абмявае брыгаду гарбароў, якія працавалі ў пана на сажалках, карчавалі ў лесвіні пад ляды, з тым звязалася, але не пераставала дзівіцца, як любыць ён усё чыстае, што пасля сустрачы з панам ці нейкім непрыемным яму іншым чалавекам у яго ўзнікала абавязкова патрэба памыцца з мылам, апраўчы чыстую сарочку, легчы ў чыстую пасцелю, а займаючы недзе ў пакоі пылі, сказаць пра тое ёй, самоу працісця па пакоях з мікрамоу анучай, венікам.

Прынесла з двара дрывы, запаліла ў грубцы, зняўша з шастка пад столію ў запечку пук мяты, кіннула ў каструлю, заліла вадою, пераслала пасцелю, паклала яму чыстую бізну.

Ён доўга стаяў каля акна, глядзеў у бок вёскі.

Падцёршы падлогу на кукі і памыўшы над шайкай рукі, Параска выйшла ў майстарню, спынілася ў яго за спіною, сказала ціха, але ў голас, калі пан вярнуўся.

— Яны вымавілі ў акно, куды глядзеў? — Гіра памёр.

Яна спалохана перахрысцілася.

— Што вы казалі? — А тое, што пачула.

— Вы чулі ад каго? — Я ад яго прыйшоў. Бяжы, там без тваіх рук не абыйсцяся.

— Чо ж у вёсцы ціха? — А як павіна быць? Яна сумелася.

— Ды я... падумала не тое, — слязку зманула.

— Праведнік паміраюць ціха. Прайдзі па хатах, вазым маладзёўшых жанчын. Ды не забудзь узяць маю бізну. Невядома, ці сабраў ён на гэты дзень вузельчы. Бары усё, што ў нас ёсць, што трэба.

— Я толькі мяту залю вадой. — Ці. Тут я ўсё сам зроблю.

Калі Параска выйшла з дому, Неўраў наклаў у грубку дрывы і запаліў. Забывшы пра вадку, пра мяту, сеў да агню на Парасчыну асінаую калодчанку, і зноў думкі падкідаліся пра Гіру. Жыў побач чалавек, з усіх бакоў адкрыты, дзверы трымаў заўбэдзі, улетку і зімой, удзены ў ўноч, без зашчэпка і аткапалі, ані змака, ані крутка, хоць хто, свой ці чужы, заходзіў у лубы час, усё, што меў у хаце, ні ад каго не хаваў, але адшоў загарода. Пра тое ніхто не думаў, не падумае, нікога тое не ўсхваляе, як не хвалілася, што ён, адкуль з'явіўся, што бачыў за свой доўгі век, што перажыў, перажыў, нават і тыя паказкі, што пра яго хадзілі, нікто не варушыў, не звараў, што праўда там і што няпраўда, нікто тое не зацікавіць, бо ў кожнага свая хаця і свой хлест, сваё свайно і кураня, свой рот, свой чаруць, свае балыкі, свай гною воз, кавалак, жыў кожны сваім страхам, сваёю хітрацю ды выгадай. Памёр чалавек? Пухам зямля. Хіба не памірае кожны? Засталася жыццё загалда? Дык жа загадкавае усё ў жагдзі і кожны чалавек таксама. Жыццё жагдзі нікто не ведае. Бог ведае. Яе можа спасцігнуць геній? Але і Леанарда, геній з геніяў, хіба спасціг загадку сваёй Джэконцы? Знайшоў твар дзіўны, дзіўноў ўсмейшо, свято душы, а хіба прапачаў душу, тое свято? Калі б іх прапачаў, хіба стаяла б цэлыя стагоддзі чара ўсяго чалавецтва да яе адлічка з пытаннем самым прымітывым: што яна — дачка пацірычы ці праствытка?

Смерць Гіры прымушала думаць шмат пра тое. Магчыма, мастак шукаў у сваіх думках супа-

каенне, апраўданне, што не дайшоў у Гіру, бліжнім чалавеку, да глыбіні душы і памці, да таго, што хвалілася?

Сцяпнела, пакуль пра Гіру думаў. Пагас агонь у грубцы, а ён і не заўважыў, як шэрэм прысакам накрылася вуголле — ані агоньчыка. Як грубку зачыніў, тады пра мяту ўспомніў.

Зайшоў у гасцёўню, запаліў на кандэлябры адну свечку і сеў у крэсла. Перад ім ляжала кніга ад баццошкі, ляжала побач з ёю Біблія, але да іх не дакрануўся ні рукой, ні думкай. Адкінуўся да спіні крэсла і зноў убачыў Гіру. Ці засталася перад ім свая віна? Гэта непаклопа. Пісаў партрэт, але сказаў, што напісаў, ці мог? Не мо. А ці напісаў?

Ах застануць — усядзінае сцяпнае, запякло.

Думкі пра Гіру будзілі думкі пра Чарняева. Што іх аднало? Ён сам — мастак? Гноная палітра? Неўдаўны яе лёс? Ды не, які нўдаўды? Жылівы.

Яшчэ адну вясну ўспомніў. Пражыўшы ў Лыскаўшчыне гады чатыры, быў расчараваны: ні тэм, ні сюжэтаў, ні вобразаў, якіх б захапілі і раптам — свято ўначы: генерал і пачолькі вайсковую службу, вяртаецца ў мястэтка, у Тубушкі, каб тут, у працы на зямлі, у народзе, дажыць свой век. Да Неўрава тады прыйшла надзея, што ў сучаснай вёсцы жыць будзе чалавек, родны яму культурна, памкненнямі душы і сэрца, высокай жыццёвай мэтай, што будзе побач з сябрам, якога ведае Еўропа. З'явілася задула пісаць партрэт, нават сюжэтную карціну з генералам не абыйкім: ім — Свабода. Успомніліся Далакура, яго "Свабода, што вядзе наперад". Карціна французца хвалілася не толькі жыццёвым багаццем, але і зместам, ідэалам, які кружыў галоўны ўсёй Еўропе. Далакура — рамантык? Але ў Неўрава ідэалы былі свейныя, высока і нават тады, калі пісаў сурты, да церамашаў. У французца Свабода — алергоя, у Гіры Свабода — рэальны генерал. Нібы сам Бог паслаў: там — сэрбам, тут — мастаку. І вось прыхаць Чарняев у Тубушкі. Дзі шчыльна стаялі. Спільны снег, прайшлі дажджы, падсохла, зазеленела ўсё ў прыродзе, сляне выйшлі ў поле селя. У новых пасля вайсковай службы клопатах быў генерал: збывае замужнюю тэхніку, сеў па навуцы, кляў ноўноу дарогу ў вёску, засаджаў вялікі сад, паставіў пры царкве на завярні гадзіннік. Шмат хто тады сміяўся з генерала, навошта гадзіннік, калі вёска справдзж жыць па сонцы? А ён адказаў, што гэта падарунак дзецям, каб у школу не спазнілася. Пабудоваў і школу. За усё хапаўся, засумаваўшы па вясковай працы, а тут яшчэ мастак, якому партрэт трэба пісаць. Сам у Лыскаўшчыну абацаў наведання, адсцяпнуўся, ды пада-сцяў сенакос. Як адзвінелі кося, адстагавалі сена, падкідаліся партрэты. Прыхаць Неўраў у Тубушкі: "У вас, Міхал Рыгоравіч, то сябра, то каваліца, то жывы, вы з хлебам будзеце, а як жыць мастаку, калі ён не пасее і не сажне на сваім паплетку? У жым хлеба мне пакінеце?" Ужо не было генералу куды адступіць. "Яшчэ тры дні — слова гасара...". Але на тры дні пасля таго размовы, ранкам, калі сляне выганялі кароў на пашу, з Тубушак дакаціўся трывожны царкоўны звон — раптоўна, ад сардэчнага прыступу, абарваўся змыш шыях генерала.

Неўраў тады якраз стаяў за малбэртам. З палітрай у адной рудэ і з пэндзлем у другой адшубіў, спыніўся пасрод майстарні і праз адчыненнае акно глядзеў у сад. Дробны дожджы шапацэў у дрэвах. Адразу падумаў, што звон па няхожыку.

— Памёр Чарняев.

Азірнуўся: за парогам стаяла зразмавая жанчына. Яе адразу не знаёму?

— Як Чарняев?

— Як гэта жы? Ваш сябра. — Абедзюма рукі адмануўшыся дай і пайшла, не зачыніўшы дзвярэй.

Выйшаў на ганак, яшчэ не ўсё разумеючы, а тут бяжыць залычана, як бег доўга. Воспін. Лапцём за корань лізы зачынаўся, грудзямі на сцяжку бранзуючы, а сцяжка пад дажджом граекая, стаіць на чытырх і коўзаецца, нібы п'яны, узняўшы галаву без шапкі, валасы рассыпаны, глядзіць энзу ўгору ды лямантуе.

— Няма ўжо енерала! Пайшоў ад нас Міхал Рыгоравіч!

Тады дайшоў.

Воспін завёў яго ў дом, ці ён Воспа? На лаўку каля парога селі, адзін за аднаго трымаючыся. Воспін аддыхаўся, падхпіўся, пабег, нічога не сказаўшы, нібы яго певень дзеубануў ў адно месца, а Неўраў сядзеў, пакуль не прыйшла Параска. Давяла да ложка, прынесла цёплыя грэчкі з малаком. Ён у місе нават лыжыкі не боўтуў, сказаў, каб аднесла мядзведку.

Яна яшчэ папалака, хліпаючы ў рог хусткі носам, ды і з жанчынамі пайшла ў Тубушкі.

Зусім сцяпнела. Падніўся з ложка, падшўў, святла не запаліўшы, да акна, адчыніў, бо цяжка было дыхаць, паветра не хапала.

Ноч была святлая. Поўня стаяла над садам у небе. Успомніў,

куды пабеглі Параска з Воспам, яго ўклаўшы. Зазлаваў на іх, апраўнаўся ды выйшаў на ганак.

Вакол было ціха. Нідзе ніякага ні гласа, ні агоньчыка, быццам уся вёска была там, дзе генерал. Узшыта на сваю высту. Хацелася таксама падацца ў Тубушкі. Пачаў угляджацца ў сцяжку пад нагамі, каб сысці асяржана, не зацапіцца за які камень ці корань дрэва. І раптам пачуў, як закалаў ў бок. Пастаў, думаючы, што боль адбаццошкі. Але не адпачуўся. Калі ўжо моцна каленула ў сэрца, аж заняло дыханне, вярнуўся ў сад, сеў на пень старой яблыні. Пасядзеўшы, паспрабаваў падняцца і не змог. Заўважыў каля ног сабаку, які чужога. І не абрадаваўся, і ад сябе не адгадуў. Над ім нагнуўся, руку паклаў на галаву. Сабака даяверліва лізнуў руку — пазнаў па языку Каштана, узяў на калені. Той калашчў, але язык быў цёплы і цвёрды былі бакі. Ноч грэлася адзін ля аднаго, а ўжо як пачало світаць, з'явілася Параска з Воспам.

Два дні аддыжаў — боль у сэрцы не адпачуў. На трэці дзень паслаў Воспа да Прапока, каб падагнаў фурманку альбо брычку. Прыхаць у Тубушкі, калі Чарняева ўжо клалі ў капціцы скапелі пад алтаром. Там развіталіся.

Пасля смерці генерала доўга не мог падысці да малбэрта.

Нібыта нейкая жыва сувязь абарвалася паміж імі. Тым болем, які не адпачуў усё лета, зразумее, што страціў са смерцю Чарняева. Часам здавалася, што ёсць. Параска бачыла і чула яго пакуты. Сама — ён тое бачыў — пакутавала за яго: да сваёй хаты, бывала, не спыналася, балася пакінуць аднаго, засяджвалася нават як не было чаго рабіць.

Аднойчы ўзімку надвечар прыйшоў аднекуль, адразу ў майстарню заглянуў. Яна, пачуўшы зрок, ухвалілася з-за стала ды позна — заўважыў у яго рукі кнігу Гогля, калідную прозу, куды з Грыбіна прынёс Воспін. Здзіўліўся. Спытаў:

— Ты ўжо чытаеш Гогля?

Яна сумелася, схавала пад фартук рукі, быццам яны вінаваты, але справілася са сваёй разгубаю і нават жартам адказала:

— Ад вас навучылася.

Але другое пытанне было хітраўшча:

— Пра што ж ты вычытала?

— А як старая лётэе на мятле па небе.

У кнізе быў гэтакі малюнак, і здагадваўся, што някляка, навошта гадзіннік, калі вёска справдзж жыць па сонцы? А ён адказаў, што гэта падарунак дзецям, каб у школу не спазнілася. Пабудоваў і школу. За усё хапаўся, засумаваўшы па вясковай працы, а тут яшчэ мастак, якому партрэт трэба пісаць. Сам у Лыскаўшчыну абацаў наведання, адсцяпнуўся, ды пада-сцяў сенакос. Як адзвінелі кося, адстагавалі сена, падкідаліся партрэты. Прыхаць Неўраў у Тубушкі: "У вас, Міхал Рыгоравіч, то сябра, то каваліца, то жывы, вы з хлебам будзеце, а як жыць мастаку, калі ён не пасее і не сажне на сваім паплетку? У жым хлеба мне пакінеце?" Ужо не было генералу куды адступіць. "Яшчэ тры дні — слова гасара...". Але на тры дні пасля таго размовы, ранкам, калі сляне выганялі кароў на пашу, з Тубушак дакаціўся трывожны царкоўны звон — раптоўна, ад сардэчнага прыступу, абарваўся змыш шыях генерала.

Неўраў тады якраз стаяў за малбэртам. З палітрай у адной рудэ і з пэндзлем у другой адшубіў, спыніўся пасрод майстарні і праз адчыненнае акно глядзеў у сад. Дробны дожджы шапацэў у дрэвах. Адразу падумаў, што звон па няхожыку.

— Памёр Чарняев.

Азірнуўся: за парогам стаяла зразмавая жанчына. Яе адразу не знаёму?

— Як Чарняев?

— Як гэта жы? Ваш сябра. — Абедзюма рукі адмануўшыся дай і пайшла, не зачыніўшы дзвярэй.

Выйшаў на ганак, яшчэ не ўсё разумеючы, а тут бяжыць залычана, як бег доўга. Воспін. Лапцём за корань лізы зачынаўся, грудзямі на сцяжку бранзуючы, а сцяжка пад дажджом граекая, стаіць на чытырх і коўзаецца, нібы п'яны, узняўшы галаву без шапкі, валасы рассыпаны, глядзіць энзу ўгору ды лямантуе.

— Няма ўжо енерала! Пайшоў ад нас Міхал Рыгоравіч!

Тады дайшоў.

Воспін завёў яго ў дом, ці ён Воспа? На лаўку каля парога селі, адзін за аднаго трымаючыся. Воспін аддыхаўся, падхпіўся, пабег, нічога не сказаўшы, нібы яго певень дзеубануў ў адно месца, а Неўраў сядзеў, пакуль не прыйшла Параска. Давяла да ложка, прынесла цёплыя грэчкі з малаком. Ён у місе нават лыжыкі не боўтуў, сказаў, каб аднесла мядзведку.

Яна яшчэ папалака, хліпаючы ў рог хусткі носам, ды і з жанчынамі пайшла ў Тубушкі.

Зусім сцяпнела. Падніўся з ложка, падшўў, святла не запаліўшы, да акна, адчыніў, бо цяжка было дыхаць, паветра не хапала.

Ноч была святлая. Поўня стаяла над садам у небе. Успомніў,

— Каб гэтак можна жыць. Хачу — там заначую, хачу — тут.

А ён ёй — з-за перагародкі: — Чаму няможна? Хіба ты тут і там не гаспадыня?

Сталася, нібы ёе няма на кукі. Але куды схаваецца? За твар схалілася рукіма: ну, забагацела — і пансія харомы, і мушкетэры.

Былі як быццам жарты, але ў тых жартах знайшлі абое што халцелі. За кожным днём прыходзіў новы дзень, за днямі беглі поры года. Параска не пыталася ўжо, ці можна ёй на ноч застацца ў панскім доме. А ён і не чакаў пытаньня, рабіў усё, каб і не чуць яго. Аднойчы, як жыць, не хаваючыся, зайшоў за пец дзе глядзеў на ложаж, што называўся Воспамівам. Калі на ім спаў Воспін, ложаж не цікавіў Неўрава, сам Воспін думаў, што ў яго пад бокам, пад галавою. Цяпер падумаў: якая там падшукі, што за сянкіж, што за аўчына ў нагах, што за дзвуржжак? А праз якія дні прывёз Прапок з Друцка аж дзве вялікія прырны ды коўдуры-пукавік, кулі, які прасіў Неўраў, у жыдоў, дзе гэтага дабра хапала: перэ з курыі субліні штодня старэй і маляы. Смяілася Параска з тых прырн, але Воспа вей сёння павыдала, сабе прырну пад бок паслала, а з другой падшукі нарабіла. За тры прырны завязала Неўраву са свае воўны шарпэткі адны і другія, карцейшыя і даўжэйшыя, рукавічкі, шалік. А па вечарах, калі запальвалі святло, пакуль у яго рукі гулялі пруткі з вязаннем, ён чытаў у голас кніжкі.

Прыйшла вясна. Сляніска клопат мацней прывязуў Параску да свае гаспадаркі. Ужо да мастака як прыбжыжы, усё похапкам паробіць, у спешы, ды і наезд дадому. А ён, паспаклінуўшы за зіму, пачаў зноў думаць пра партрэт Чарняева.

Аднойчы папрасіла паказаць малюнак, які рабіў з генерала. Дастаў з шафры, паклаў на стол. Яна, іх разглядваючы, сказала:

— Я б у шафу не хавала. Калі б мне валя маляванне ў рукі ды фарбакі, ды пэндзікі, — задумалася.

— Тады б што?

— Намалявала б яго вочы. Як ён да нас, помню, сюды зайшоў... я выграбала з пецы вуголле. Яго пачушыі блізка, дзрыганулася — лібом у чалеснік. Можна, і люб вочы чорны, у сажы. З кукі выйшла, а ён глядзіць, нібы на дзіва. Вочы запомніла, як бліжнічкі. А ці была ў яго жанчына? — спытала раптам.

— А як ты думаеш? Магла ў гусара быць жанчына?

— Я не пра гусарства. Як жыў тут, у Тубушцы, а тады і дзееці.

Тадэ Неўраў падумаў і